

СТО ПЕРВЫЙ ГОДЪ СУЩЕСТВОВАНІЯ.

SETNY PIERWSZY ROK ISTNIENIA.

ВИЛЕНСКИЙ

KURYER

ВЪСТНИКЪ

WILEŃSKI

ОФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА.

GAZETA URZĘDOWA.

«ВИЛЕНСКИЙ ВЪСТНИКЪ» выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ. Условія подписки: Цѣна за годъ 10 р., съ пересылкою 12 р.; за полгъ года 5 р., съ пересылкою 6 р.; за четверть года 2 р. 50 к., съ пересылкою 3 р.; за 1 мѣсяць 84 к. — За объявленія платятъ за строку 17 к. сер.

«KURYER WILEŃSKI» wychodzi co WTOREK I PIĄTEK. Cena roczna r. sr. 10, z przesyłką 12 rub.; półroczna 5 rub., z przesyłką 6; kwartalna 2 r. 50 k., z przesyłką 3 r.; miesięczna 84 kop. — Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz po Kop. sr. 17.

Biuro redakcyi w Wileńcu, przy ulicy Biskupiej (Dworcowej), w murach po-unwersyteckich.

Содержаніе: *Внутреннія извѣстія*: Производства и назначенія. — Высочайшее повелѣніе. — *Иностранныя извѣстія*: Общее обозрѣніе. — Италия. — Франція. — Англія. — Австрія. — Тедерафия депешы. — *Литературный отдѣлъ*: Вильно. — Отрывокъ изъ повѣсти въ Гродненскую губ. — П. Кукольника. — Отъ редакціи. — Нѣсколько словъ о кредитѣ. — Обозрѣніе: мѣстное, земледѣльческое и періодическаго изданія. — Научныя бесѣды. — Письма: изъ Вѣны, съ береговъ Ягены, изъ Вилейскаго уѣзда. — О жатвенныхъ машинахъ. — Смѣсь. — Текучія извѣстія. — Припошея. — Виленскій дневникъ. — Объявленія.

прокурора святѣйшаго сѵнода, во 2-й день іюля сего года, Высочайше соизволилъ утвердить опредѣленіе святѣйшаго сѵнода 1/18-го февраля, коимъ положено: 1) Крестовоздвиженскую церковь въ городѣ Дубно переименовать въ монастырь, съ припискою онаго къ Почаевской лаврѣ и возстановленіемъ въ немъ малаго числа братій по усмотрѣнію мѣстнаго преосвященнаго и нуждамъ обители; 2) на содержаніе братій сего монастыря обратить оклады, производимыя вынѣ, въ количествѣ 500 руб., причту означенной церкви, изъ капитала, принадлежащаго 5-ти дубенскимъ церквамъ, обрапоуающагося въ кредитныхъ учрежденіяхъ; на устройство же необходимыхъ зданій монастыря отдѣлить имъ изъ того же капитала одновременно три тысячи руб.; и затѣмъ необходимыя расходы Крестовоздвиженскаго монастыря восполнить, въ случаѣ нужды, изъ доходовъ Почаевской лавры, къ которой будетъ приписанъ сей монастырь, и изъ доходовъ сего монастыря, какіе оныя можетъ имѣть по его возстановленію, безъ всякаго пособия отъ казны, и 3) по вниманію къ благотворительному усердію окрестныхъ жителей къ мѣсту подвижничества преподобнаго Іова, нетленныя мощи коего почитаютъ въ Почаевской лаврѣ, разрѣшить ежегодно, въ сентябрѣ мѣсяцѣ, приносить чудотворную икону Почаевской Божіей Матери, въ Дубенскій крестовоздвиженскій монастырь.

— Высочайшимъ указомъ, даннымъ на имя святѣйшаго сѵнода 17-го іюля, архіепископу могилевскій Анатолий, согласно прошенію его, всемілостивѣйше уволенъ отъ управленія Могилевскаго епархіею.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Ст.-Петербургъ, 11 сентября.

Высочайшимъ Приказомъ, по министерству внутреннихъ дѣлъ, 29 іюля производится: за отличіе, изъ статскихъ въ дѣйствительные статскіе совѣтники: Могилевскій вице-губернаторъ Буцковскій; въ статскіе совѣтники, старшій совѣтникъ Киевскаго губернскаго правленія Михаловскій; изъ губернскихъ въ коллеж. секретари: столоначальникъ Могилевскаго губернскаго правленія, Нейшесбергъ.

— Высочайшимъ приказомъ, по военному вѣдомству, 31 іюля, производится: за выслугу лѣтъ изъ надворныхъ въ коллежскіе совѣтники: главный денаръ Витебскаго военнаго госпиталя Лешко.

— ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по всеподданнѣйшему докладу г. исправляющаго должность оберъ-

Трѣсъ. *Видомости крајовые*: Мianowania. Najwyższe rozkazy. *Видомости заграничне*: Pogląd ogólny. — Włochy. — Francja. — Anglja. — Austrja. — Depesze telegraficzne. *Діалъ літерачки*: Włno. — Wyjątek z dziennika podróży gub. grodzieński — P. Kukulnika. — Od redakcyi. Kilka słów o kredycie. — Przeglądy: miejscowy, rolniczy i pism czasowych. — Gaw. naukowe. Listy: z Wiednia, z nad brzegów Zagony, z powiatu Wilejskiego. — O żniwiarkach. — Rozmaitości. — Wiadomości bieżące. — Ofiary. — Dzień Wileń. — Ogłoszenia.

ВИДОМОЩИ КРАЈОВЕ.

St.-Petersburg, 11 września.

Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, 29 lipca, za odznaczenie się zostali mianowani. Mohylewski vice-gubernator, radzca stanu Buckowski, rzeczywytym radzcą stanu; starszy radzca Kijowskiego rzadu gubernjalnego, radzca kolegjalny Michalowski, radzca stanu i naczelnik stołu Mohylewskiego rzadu gubernjalnego, sekretarz gubernjalny Nejszuenten, sekretarzem kolegjalnym. — Przez Najwyższy rozkaz dzienny, w wydziale wojskowym, 31 lipca, za wyslugę lat został mianowany, główny lekarz Witebskiego szpitala wojskowego, radzca dworu Leszko, radzcą kolegjalnym.

CESARZ JEGOMOSĆ, po najpoddanniejszymъ przelozeniu przez p. petniacego obowiązek

ober-prokurora najswiatobliwszego synodu, dnia 2 lipca roku bieżącego NAJWYZEJ raczył utwierdzić uchwałę najswiatobliwszego synodu z dnia 1 (12) lutego, którą postanowiono: 1) Cerkiew podwyższenia św. Krzyża w mieście Dubnie mianować monasterem, z zaliczeniem go do ławy Poczajowskiej i z przywróceniem w nim niewielkiej liczby braci stosownie do uwagi miejscowej władzy duchownej i potrzeb klasztoru; 2) na utrzymanie braci tego monasteru przeznaczyć gażę, w ilości 500 rubli, wydającą się obecnie na utrzymanie rzeczonyj cerkwi z kapitału, należącemu do 5 cerkwi dubieńskich, procentującego się w instytucjach kredytowych; na urządzenie zaś niezbędnych budowli klasztornych wydzielić im z tegoż kapitału jednorazowie trzy tysiące rubli, dalsze zaś niezbędne wydatki monasteru podwyższenia św. Krzyża, w razie potrzeby pokrywać z dochodów ławy Poczajowskiej, do której niniejszy monaster będzie zaliczony, oraz z dochodów tegoż monasteru, jakie mieć może po swém przywróceniu, nie udzielając żadnej pomocy ze skarbu, i 3) przez wzgląd na pobożną gorliwość mieszkanców okolicznych ku miejscu wstawionemu czynami wielkiego Hioba, którego relikwie nieulegające rozkładowi w Poczajowskiej ławrze spoczywają, pozwolić przynosić co rok we wrześniu, słynący cudami obraz Matki Bożej Poczajowskiej do dubieńskiego monasteru podwyższenia św. Krzyża.

— Przez Najwyższy ukaz, dany do najswiatobliwszego synodu 17 lipca, Mohylewski arcybiskup Anatoli, na własną prośbę otrzymał uwolnienie od zarządzania diecezją Mohylewską.

ВИЛЬНО.

11-го сего сентября происходило обыкновенное ежемѣсячное засѣданіе состоящей подъ покровительствомъ Его Императорскаго Высочества Государя Насѣдника Цесаревича Виленской археологической комиссіи, подъ предсѣдательствомъ предсѣдателя графа Е. П. Тышкевича.

Послѣ открытія засѣданія предсѣдателемъ, ученый секретарь докладывая переписку за истекшій мѣсяць довелъ до свѣдѣнія членовъ комиссіи, что ученое историко-археологическое общество въ Грацѣ, занимающееся изученіемъ древностей Карипти и Штеермарка, изъявило желаніе войти съ Виленскою археологическою комиссіею въ ученые сношенія, для чего препроводило 10 томовъ издаваемыхъ имъ записокъ и другихъ ученыхъ трудовъ своихъ, которые бросаютъ новый свѣтъ на многіе памятники римской цивилизаціи, въ этихъ, подвластныхъ нынѣ Австріи, провинціяхъ, заселенныхъ большею частью Славянскими племенами. За симъ положено: принять приглашеніе ученаго общества въ Грацѣ и въ замѣлъ препроводить въ оное изданія комиссіи. Послѣ того, ученымъ секретаремъ прочитанъ былъ списокъ приношеній, поступившихъ въ пользу музея въ теченіи мѣсяца, изъ котораго видно, что число лицъ сдѣлавшихъ приношенія было 26, а число пожертвованныхъ предметовъ 374. Въ этомъ числѣ заслуживаютъ особеннаго уваженія: два роскошныхъ изданія почет. члена комиссіи графа Дзильскаго, современныя портреты во весь ростъ короля польскаго Стефана Баторія, подаренныя музеуму помѣщикомъ Виленскаго уѣзда Евзебіемъ Гришевецкимъ, золотая монета Александра Македонскаго, пожертвованная надворнымъ совѣтникомъ Теофиломъ Серврукомъ, 35 сочиненій въ 44 томахъ присланныхъ Познанскимъ профессоромъ Полинскимъ и 34 сочин. въ 38 томахъ пожертвованныя книгопродавцемъ Жупанскимъ. Причемъ доложено о денежномъ пожертвованіи Виленскаго 1-й гильдіи куца Апатова, въ количествѣ 80 рублей, на устройство шкафовъ въ кабинетъ для чтенія при

музеумъ и на переплетъ 300 слишкомъ книгъ, за которое симъ изъявляется ему отъ комиссіи искренняя благодарность.

ОТРЫВОКЪ ИЗЪ ПОВѢДКИ ВЪ ГРОДНЕНСКІЮ ГУБЕРНІЮ.

(Статья Павла Кукольника).

18 августа на разсвѣтъ, выѣхалъ я изъ Лиды съ кн.***, который отправлялся въ Гродненскую губернію по дѣламъ службы и взялъ меня съ собою. День былъ ясный, тихій, теплый — однимъ словомъ прекрасный. Прелесть окружающихъ насъ предметовъ на небѣ и на землѣ, при однообразномъ движеніи экипажа, легко могла погрузить духъ мой въ разнообразныя мечтанія, разумѣется скорѣе пріятныя, нежели непріятныя. — Но меня занимала одна лишь усладительная, завѣтная мысль. 35 лѣтъ тому назадъ, въ этотъ день, Господь соединилъ навсегда судьбу мою съ судьбою лица, составляющаго до сихъ поръ постоянное, невозмутимое ослажденіе земаго моего страствованія. Неудивительно, что въ эти минуты я забылъ все окружающее меня и устремилъ неподвижный взоръ на небо, сердечною молитвою благословлялъ Превѣчнаго подателя столь драгоценнаго сокровища на землѣ. Приводя на память все Господнія благодѣянія излившіяся на меня во время продолжительной моей жизни, и неловко вывелъ то утѣшительное заключеніе, что ежели Онъ оказалъ столько милостей брэнному моему тѣлу, которое скоро должно будетъ разсыпаться въ прахъ, то чего же должна ожидать отъ Отеческой его любви душа моя, которая безъ всякаго сомнѣнія для Него дороже моего тѣла. Я даже вспоминалъ въ это время выраженія одной прекрасной и достойнѣйшей во всѣхъ отношеніяхъ Виленской дамы, которой я недавно сообщилъ это свое заключеніе. „Мало того, отвѣчала она, душа ваша дороже для Бога, нежели для васъ самихъ.“

„О чемъ вы задумались?“ — спросилъ меня кн.***. „Грустно, ваше сіятельство! отвѣчалъ я. Сегодня день моей свадьбы, а въ дорогѣ я не имѣю возможности отслужить молебенъ, чтобы принести Богу благодареніе за 35 истинно счастливыхъ лѣтъ, которыми я обязанъ его Отеческому промыслу.“ „Дѣйствительно, это грустно,“ — сказалъ онъ равнодушно и отвернулся въ другую сторону.

Я не нашелъ въ этомъ отвѣтѣ ничего естественнаго, и погрузился снова въ свои мечтанія. Такимъ образомъ проѣхали мы незамѣтно нѣсколько верстъ и приблизились къ мѣстечку Радзивионшкямъ.

„Стой!“ закричалъ кн. ямщику. „Что такое случилось?“ — спросилъ я. „Вотъ православная церковь!“ — отвѣчалъ онъ. Здѣсь можемъ отслужить благодарственный молебенъ.“

Я не въ состоянн описать моего изумленія, вмѣстѣ съ тѣмъ самыхъ сладостнѣйшихъ чувствъ, которыя я ощутилъ въ своемъ сердцѣ. Столько вниманія, столько участія и участія самаго нѣжнаго, заботливаго о томъ, что должно было интересоваться болѣе меня, нежели его. — И дѣйже? Въ дорогѣ, гдѣ каждая минута дорога для путешествующаго по должности. Я чуть было не бросился на шею своему спутнику, засыпалъ его несвязными фразами своей благодарности, а онъ отвѣчалъ на все спокойною улыбкою, выражавшею столь краснорѣчиво всю полноту превосходной его души.

Мы вышли изъ коляски, скоро отыскали священника, и вошли въ старую, бѣдную, деревянную церковь, гдѣ славя отъ искривленія души Превѣчнаго благодателя, я между прочимъ принесъ ему благодаренія и за то, что на этотъ разъ далъ мнѣ такого спутника.

Пространство на пути отъ Лиды до Гродна не представляло ничего достойнаго особеннаго вниманія.

Но вотъ Гродно. Солнце было еще высоко, когда мы къ нему подѣзжали, а потому я

могъ ясно рассмотреть общій видъ города, имѣющій много красиваго и живописнаго. Я небылъ въ немъ 15 лѣтъ. Въ продолженіи этого времени городъ во многомъ измѣнился и разумѣется къ лучшему. — Гродно неимѣетъ такихъ прекрасныхъ окрестностей какъ Вильно. Одна только сторона его на берегу Нѣмана величественна и живописна. — За то улицы ширѣ, мостовая лучше, и многія зданія постройенныя въ новомъ вкусѣ составляютъ неоспоримо украшеніе города. — Въ особенности заслуживаетъ вниманіе улица ведущая къ губернатрскому дому и площадь, на которой оны построены. Зданія занимаемая казенною палатою, городской больницею, дома губернатора, архіерея и многіе другіе, не посрамили главныхъ улицъ самой столицы. — Мы остановились въ гимназін. — Тамъ во всемъ разгарѣ происходила перестройка, а потому преподаваніе въ классахъ послѣ каникулъ еще не началось. Но какъ многое приведено было уже къ окончанію, то я успѣлъ при осмотрѣ рабобы выслушать въ планъ прнготовленнаго зданія. Нельзя было не удивиться святливости архитектора и не принести въ душѣ искренней благодарности учебному начальству за этотъ настояшій подарокъ обучающемуся юношеству. Съ душевнымъ удовольствіемъ смотрѣлъ я на правильность въ распредѣленіи и удобности въ помѣщеніяхъ во всѣхъ подробностяхъ, какъ въ самой гимназін, такъ и въ находящемся въ нѣсколькихъ шагахъ съ нея зданіи назначеномъ для помѣщенія пансіона. — Выникая во все мелочи съ самою педантичностью строгости, должно добросовѣстно признаться, что зданія совершенно удовлетворяютъ своему предназначенію. А что всего удивительнѣе, что эти два заведенія, при самыхъ умѣренныхъ издержкахъ, перестроены, — одно изъ стараго Доминиканскаго монастыря, а другое изъ старой Доминиканской пивоварни!!

(Продолженіе впрѣд).

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

POGLĄD OGÓLNY.

Wiadomość o odplynieniu króla Franciszka II do Seville w dniu 12 września okazała się mylną. Telegraf przesłał był o znajmienie, że d. 13 w Gaecie król mianował nowy gabinet, lecz to o znajmienie przypisywano jakiemuś nieporządkowi służby telegraficznej i nikt niewątpił o ostatecznym opuszczeniu i tronu i kraju przez młodego króla tułacza. Tymczasem późniejsze i wprost z widowni tych zdarzeń nadane doniesienia, już wątpić nie pozwalają, że Franciszek II miał zamiar, z 25,000 wiernych sobie, po większej części cudzoziemskich żołnierzy, nietylko bronić się w trójkacie, złożonym z Gaety, Vulturno i Kapui, ale nadto, połączycy swe siły z wojskiem i oddawczy je pod naczelne dowództwo generała Lamoriciere, powziął nadzieję zwycięstwa nad Garibaldim i powrótu do pełni siły przedniej władzy. Zamiar ten był dobrze obmyślany. Może ochotnicy Garibaldiego, nie rozumiający umiętnych obrótów generała Lamoriciere, daliby się wciągnąć do walki bitwy w otwartem polu z wojskiem ćwiczonem i wszystkie składowe swe części, jako to: artylleryję, jazdę i piechotę w należytej wymiarności posiadającym; może w takich warunkach sztuka wzięłaby górę nad zapafem, jedna zaś przegrana w podobnego rodzaju wojnach, zapaf oziębła, zwątpienie lotem błyskawicy roznosi i zwykle ostateczną klęskę powstaniu zwiastuje. Zrozumiano to w Turynie, potrzeba więc było, bądź co bądź, przeszkodzić połączeniu wojsk papieskich z neapolitańskimi i dla tego hr. Cavour, zamknąwszy oczy na dyplomatyczne kłopoty, z takim pospiechem rzucił 50.000 wojska na państwo kościelne, aby zbroją jego siłę jednem uderzeniem rozgromić. Na ogłos przybywających zastępów Wiktora Emmanuela, ludność Marchji, Umbrii, a nawet Kampanji rzymskiej, zachęcała z radości i wszędzie chorągiew trójkolorowa powiewać zaczęła; załogi papieskie, z miast i okolic, musiały chronić się do ctyadel zle uzbrojonych, nie opatrzonych w żywność i zapasy wojenne, za ukazaniem się przeto wojsk piemonekch, jedne po drugich oddawały się w niewolę wojenną, tak, że nim jeszcze do jakiejkolwiek bitwy przyszło, już 6,000 żołnierzy Lamoriciere broń złożyło. Obróty generała Cialdini tak trafnie działały, że generał Lamoriciere od głównego punktu swego oporu — Ankony, odcięty został; aby więc czy ten bład swój naprawić, czy nieuchronną konieczność zwalczyć, naczelny wódz wojsk papieskich postanowił przełamać zajęte silne stanowiska przez generała Cialdini i w 11,000 swego wojska na dniu 18 września, pod Castelfidardo z wielką natarczywością na Piemontczyków uderzył. Bitwa była zacięta, ale nie długa. Lamoriciere został pobity, czterotysięczny oddział, który z Ankony wyszedł dla spódziałania wojskom papieskim, nadzad do twierdzy wpędzony; główny korpus Lamoriciere, rozbity, cofnął się straciwszy wielką liczbę poległych, 600 jeńców, 6 dział i wiele ciężarów obozowych. Generał Lamoriciere ledwie

w towarzystwie kilkunastu jeźdźców, unosząc życie, zdołał schronić się w Ankonie; lecz i tam niedługo osiedzić się potrafił, od ładu bowiem siły zwycięzkiego generała Cialdini, od morza flota admirała Persano, ścisłkając twierdzę, zmusza ją do poddania się Piemontowi. Generał Pimaudan, prawa ręka Lamoriciere, śmiertelnie raniony i przeniesiony do obozu piemoneckiego, mimo najtroskliwszej pomocy lekarskiej, zakończył życie. Wieść o tej klęsce stanowczo wpłynęła na postanowienie Franciszka II, który już teraz, widząc najzupełniejszą bezskuteczność dalszego oporu, do Seville odpłynię. O Garibaldim krąży jak najsprzeczniejsze wiadomości. Jedni twierdzą, że wpływ Mazziniego bezwarunkowo umysł dyktatora opanował, że ten arcy-wichryciel już do Neapolu przybył i że swych kryjówek na jaw wystąpił; drudzy najmocniej wierzą, że tylko pozorny rozbrat między Garibaldim a hr. Cavour istnieje, w rzeczy zaś działania obydwóch spaja najściślejszy węzeł zgody. Dowody i jednych i drugich ledwie, że się nie równoważą, bo któż nie widzi, że, bez pobłażania hrabiego Cavour, ciągle zaslanie Garibaldiego w Sycylii ludźmi, bronią i pieniędzmi było niepodobne, że bez zmnównego jakby wtargnięcia wojsk piemonekch do państw kościelnych, za ledwie starczyłoby sił dyktatorowi do ostatecznego pokonania Franciszka II, bronionego nie przez Włochów, ale przez cudzoziemskie wojsko; że bez przyjęcia dowództwa przez admirała piemoneckiego Persano, nad połączoną flotą, neapolitańską i sardyńską, działania i Garibaldiego i hr. Cavour niemogłyby być tak stanowczemi, jak są dzisiaj. Tymczasem zwolennicy przeciwnych twierdzeń, przywodzą na ich poparcie, że Garibaldi, który wnet po swém wejściu do Neapolu komitet Mazzinistowski rozwiązał, w kilka dni nie tylko to postanowienie cofnął, ale w dzienniku urzędowym sam w obronie świeżo potępnego tryumwiratu stanął, że przysłałego z Turynu, a serdecznego przyjaciela swego Depretisa z urzędu sycylijskiego prodyktora złożył, za to tylko, iż ten maż stanu, ulegając jednomyślniej prawie woli mieszkańców Sycylii, o spełnienie aktu połączenia wyspy z Piemontem nalegał, że nakoniec dyktator świeżo list do króla Wiktora-Emmanuela przesłał, w którym domaga się, aby hrabiego Cavour i pana Luigi-Farini wnet z gabinetu swego oddalił. W tej sprzeczności, słów i czynów wyrzec ostatecznie i na czémkolwiek pewnym zdania oprzeć nie podobna, bo i rozgłoszony list Garibaldiego do Palermitanów, w którym zapowiadał, że dopiero z Kwirynalu połączenie Włoch południowych ze środkowemi i północnemi ogłosi, dzienniki podają za myślny, a Sir Edwin James, w liście do jednego z przyjaciół, do Londynu pisanym, powtarzając rozmowę z Garibaldim odbytą, daje świadectwo najczulszemu przywiązaniu dyktatora do osoby Wiktora-Emmanuela. Wszystkie te tajemnice wkrótce wyjaśnionemi będą; parlament piemonecki zwołany został na dzień 2 października do Turynu; hr. Cavour stanie przed izbami i całą politykę swoją szczerze, dokładnie i bez przemilczeń opowiedzieć

będzie musiał, i jeżeli rzeczy do tego stopnia doszły, że naród, w osobach przedstawicieli swoich, zawyrokuję, wówczas prawda w całej swej czystości zabłyśnie. Sprawa Włoch zbliża się więc do rozwiązania. Niedobitki papieskiego wojska nie ostoja się na ziemi włoskiej; Niemcy i Irlandczycy wrócą do domów, a młodzież przedmieścia św. Germana odjedzie na jesień i zimę do Paryża i wolno jej tam będzie dąsać się, przechwalać i niepowodzenie swoje Lamoriciereowi przypisywać. Ojciec św., w reskrypcie przesłanym wielkiemu jałmużnikowi wojsk swoich, wyrzcił niezachwianą ufność, że spór o władzę świecką stolicy świętej na jej korzyść wypadnie; podajemy to pismo w zupełności dla tego, iż zdaje się usuwac obawy, jakie się we Francji rozniósły, że Pius IX Rzym opuści, co dało powód dziennikowi le Constitutionnel do artykułu powstającego na ten zamiar; ten artykuł, piękny treścią i wysłowieniem, umieściliśmy podobnie w dzisiejszym Kurjerze. Dziwne są drogi, jakimi cesarz Francuzów włoską politykę swoją prowadzi. Tyle razy powtarzał, że odpowiedzialność swoją cofa, że załatwienie doli Włoch samym Włochom zostawi, a tymczasem, z powodu szerzących się wieści, że nowe pomnożenie państw Wiktora Emmanuela wcielieniem Obójca Sycylii, ustępstwen wysp Sardynji i Elby opłacił sobie każe, polecił dziennikowi la Patrie urzędowie zadać kłamstwo temu oskarżeniu i wyraźnie zapowiedzieć, że choćby połączenie Neapolu i Sycylii stało się czynem spełnionym, on go nie uzna. Widocznie przeto jednolite Włochy trwożą wyobraźnię Napoleona i biograf Juljusza Cezara Ięka się, aby Gallia znouwu kiedyś przez za-alpejskie legje podbita nie została. Mimo całą ważność zdarzeń toczących się na pół-wyspie, umysł w inną stronę zwracać się poczynają. Już dzienniki podniosły żywo pytanie przysłego urzędzenia między-narodowych stosunków i my zamierzac o niem nie możemy. Nim atoli bliższe dane nie dostarczą środków do jego zgłębienia, powtórzymy to, co jeden z dzienników stolicy (1) w tym przedmiocie mówi: „Czas zmienia pojęcia i jednemu przekonaniu daje przewagę nad drugim. Co przed dziesięciu laty było trwałem, dziś stało się chwiejnem i wątpiłem. Znacomite słowo Metternicha o ciężącym na polityce austryjskiej obowiązku, przeciwne jest nowym ideom. Mogło ono być rzeczywistem w swoim czasie przekonaniem tego męża stanu, obecnie zaś byłoby tylko wyskokiem dowcipu. Powódź lat wiele z sobą uniosła i taż Austria zziajana marnemi zabiegami utrzymać co się z rąk wyszliżgało, zamiast opierania się z dawną natarczywością duchowi czasu, zwolna, ale stanowczo, wchodzi na nową drogę — drogę jawnego odrzucenia przeszłości. Przed czterdziestu laty, trzy europejskie mocarstwa zawarły z sobą święte przymierze, celem położenia tamy nowoczesnym usiłowniom i obrony dziejowych zasad. Od 1823 — 1853 przymierze zachowało zupełną,

więcej jednak nominalną, niż rzeczywistą siłę. W przeciągu tego czasu uwaga Europy wyłączanie niemal była na Wschod skierowana; wewnętrzne jej położenie ledwie kiedy nie kiedy dawało powód do przypomnienia umówionych warunków. W 1853 polityka austryjska stargala ten związek, objęcie zaś rządów przez książeia rejeta pruskiego zatario nawet ostatecznie jego ślady. Przymierze umarło. Siedm lat minęło od czasu, w którym Austria nadała nagły zwrot swoim politycznym społecziom i wieść rozniósła się o zawarciu nowego świętego przymierza. Być może, że ta wieść jest zasadną, być może, że nią nie jest; w każdym jednak razie, jeżeli ma się sprawdzić, nowe to przymierze będzie rzeczywiste i nowem. Z upływem lat weszły nowe pojęcia w życie narodów i w sfery rządowe. Co było przed tem spójnią, dziś stało się środkiem rozkładu; w czem dawniej upatrywano kotwicę zbawienia, teraz to samo stało się przyczyną wślącej nieruchomości. Nowe święte przymierze jest możliwe, ale na tych zasadach, na których trzymało się przymierze rozerwane w 1853 roku. Upadek pierwszego najlepiej dowiodł wątpości jego podstawy, początek drugiego powinien być uświęceniem podstaw nowych. Stan wewnętrzny i polityka mocarstw, gotujących się do zbliżenia z sobą, służą za stwierdzenie tego, cośmy powiedzieli. Przymierze może być świętem, ale w takim tylko razie, jeśli uświęci i uprawnii troskę o rzeczywiste szczęście narodów. W takim razie obawa o jego trwałość będzie daremną; jeżeli zaś zerwanie, które zniszczyło dawne przymierze, było polityczną zdradą, tedy zdrada nowemu, będzie suchotniczem skonaniem.

WŁOCHY.

PIEMONTE. Turyn, 15 września. Ludzie otaczający Garibaldiego popychają go dalej, niżby zapędzac się należało między, tak serdecznie oddanemu sprawie włoskiej. Wiadomości z Neapolu są zatrważające. Dyktator mianował komendantem miasta pana Sirtori, człowieka uczciwego ale republikanina; podsekretarzem zaś generałem chirurga Bertani tężże barwy. Do Londynu wysła Karola Cattaneo, znanego z pism swoich przeciw domowi Sabaudzkiemu i republikanckich przekonani. Nakoniec prodyktorem w Neapolu naznaczył margrabiego Jerzego Pallavicini Mediolanczyka, senatora królestwa Piemoneckiego, będącego w ciągłej opozycji z gabinetem hr. Cavour. Jest to człowiek szczerze przywiązany do Garibaldiego, ale niezdolny do kierowania tak skomplikowaną rządową machiną. Dodać należy, że Garibaldi pisał list do króla Wiktora-Emmanuela, w którym stanowczo żąda oddalenia pp. Cavour i Farini, którzy przez swoje intrygi odrodzeniu Włoch przeszkadzają. Król miał odpowiedzieć w sposób jasny i stanowczy. Gabinet więc słusnie chwycił się środków sprzyjstych i doradnych. Garibaldi wzywa patryotów do zebrania się na Kapitolium, tak, jakby wojsko francuzkie nie istniało; ale gabinet postanowił przeszkodzić napadowi na Rzym i Wenecję, odkładając rozwiązanie tych dwóch pytań na sąd Włoch i Europy. Siły piemoneckie są w Peruzie. Tyrol i Frioul pełne wojsk austryjskich. Wszystko jednak zapowiada, że Austryjacy mieć się będą tylko obronnie. W pierwszej chwili odjazd pana Talleyrand wywarł wielkie wrażenie,

1) S. P. W. N. 196 z dnia 10 września 1860 r.

KILKA SŁÓW O KREDYCIE ZIEMSKIM.

(Dalszy ciąg ob. N. 72).

Tak tedy w zastosowaniu do gospodarstwa wiejskiego i rolnictwa, kredyt ma dwa zadania, dwa charaktery. Raz jest to starzenie w właścicieli ziemskich z kapitalistami, ziemi z kapitałem, sił przyrodzenia z pracą człowieka, która stworzyła narzędzia potrzebne do pracy; jest to zbiór operacji mających na celu ułatwienie takowego starzenia; ułatwienie właścicielowi ziemi najmu narzędzi potrzebnych do uprawy jego ziemi; drugi raz jest to zbiór operacji ułatwiających uruchomienie kapitału używanego w gospodarstwie wiejskiem, kapitału, który z przyrodzenia swego powinien być ruchomym, a który, wskutek nieprzychylnych okoliczności, stracił swoją ruchomość. Właściciel tylko pierwszą z wymienionych kategorii kredytu należy do kredytu ziemskiego ściśle pojmwano; druga wspólna jest przedsiębiorstwom gospodarstwa wiejskiego z przedsiębiorstwami innych gałęzi przemysłu; dla tego będziemy tutaj mówili tylko o tym pierwszym rodzaju kredytu ziemskiego; tćm bardziej, że i projekt komisji, któryśmy przytoczyli, mówi o takim tylko kredycie, to jest o starzeniu właścicieli ziemskich z kapitalistami. W przemysłowej spółce, jednych z drugimi. O drugim rodzaju kredytu ziemskiego, o uruchomieniu kapitału rolniczego; namienimy tylko, że w państwie Rosyjskiem, o ile wiemy, wystają tylko dwa zakłady takiego kredytu: jeden z nich w Charkowie; jest to towarzystwo urzędzone na akcjach (bezimienne) dla wydawania pożyczek właścicielom welay, którzyby nie mogli jej sprzedać na dogodnych warunkach; drugi w gubernji Plockiej, w Królestwie polskiem, gdzie nie dawno założone zostało towarzystwo, mające na celu ułatwienie odbytu wszystkich bez wyjątku produktów krajowego gospodarstwa wiejskiego. Tu jest miejsce sprostowania błędnego, a powszechnie przyjętego pojmowania kredytu. Zwyczajnie pod imieniem kredytu w ogólności, i kredytu ziemskiego szczególnie, rozumie się pożyczka pewnej summy pieniędzy; dla tego za nieodzowny warunek tego kredytu poczytuje się z jednej strony chęć i możność zwrotu pożyczanej summy, z drugiej strony ufność w niezawodność jej się także za konieczny. Takie widzenie rzeczy jest tak i w praktyce; dale jest powiedzić, że z tego sposobu powstawać fatalne zmieszanie pojęć kredytu Blanqui starszy nazywa kreditem konsumpcyjnym, (tego co np. le compte de la vie). Oczywiście inna wcale jest rzecz użyć pożyczony kapitał na to, aby uczynić ziemię zdolną do produkcji, a inna użyć go na kupienie pozostawienia lub danie balu, a przecież w potocznej rozmowie jedno i drugie zwyczajnie się nazywa kredytem. Przypuszcmy, że właściciel pewnej przestrzeni ziemi pozyczył

pewną summę pieniędzy, srebrnych rubli lub kredytowych biletów i takową pożyczkę zabezpieczył na swojej ziemi. Coby też było, gdyby właściciel ten zostawił pożyczoną summę w pierwotnym stanie rubli lub biletów? czy miałby ztąd jaką korzyść? czy nakoniec sam jego wierzyciel byłby rzeczywiscie zabezpieczony, że kapitał jego przyniesie mu procent? oczywiście nie. Jak właściciel będzie miał dochód ze swojej ziemi, tak i jego wierzyciel kapitalista, rzeczywiscie będzie pewny odobrania należnego mu procentu dopiero wtenczas, kiedy pierwszy z nich, pożyczono pieniądze zamiast narzędzia i środki niezbędne do produkcji rolniczej, w budowie gospodarstwa, maszyny, i t. d., kiedy na jego ziemi rzeczywiscie zacznie się taka produkcja i odbyt jej produktów. Pojęcie kredytu, jako pożyczki pewnej summy pieniędzy, zostało jeszcze ze średnich wieków, z czasów grubego sposobu prowadzenia przemysłu, w których metaliczne pieniądze poczytywano za jakiś talizman, na nabycie którego potrzeba było łożyć wszystkie starania. Dla istoty kredytu rzeczywiscie potrzebna nie jest pożyczka, ale samych narzędzi, zastosowanie których do ziemi, może ją uczynić produkcyjną, a które zwyciężają nabywając się za pieniądze. Narzędzia te, ponieważ są pożyczane, mają więc handlową wartość i cenę rynkową i dla tego zwyczajnie szacowane są na pewną ilość pieniędzy; nie idzie jednak zatem bynajmniej, żeby właściciel ziemski, zmuszony był koniecznie dla ich nabycia do pożyczania pieniędzy; żeby za te znowu pieniądze kupić potrzebne mu narzędzia. Dla osiągnięcia tego celu dosyć mu będzie wystawić na swojaj ziemi obligacja i zabezpieczyć od niej wypłatę pewnego rocznego procentu. I drugi z warunków kredytu, poczytywany także za nieodzowny, konieczny i niezbędny, pożyczka, to jest, bynajmniej, takim nie jest. Przypuszcmy np., że jakibądź właściciel ziemi na jej 3,000 dziesięcin, ale, że na tej ziemi niema ani budowli gospodarskich, ani narzędzi rolniczych i maszyn, że część ziemi jakas potrzebuje osuszenia, słowem, że na tej ziemi nie masz produkcji rolniczej i ona nie przynosi dochodu. Z drugiej strony istnieje kapitalista, mający do umieszczenia kapitał wartujący 25,000 rubli — Przypuszcmy, że właściciel rzeczonej ziemi wystawia na nią obligacja, na nabycie której kapitalista użył całego swego kapitału; właściciel ziemi, wszedłszy takim sposobem w spółkę z kapitalistą, użył tego kapitału na zrobienie swojej ziemi produkcyjną. Przypuszcmy, dalej, że wszystkie operacje widące do tego celu już są wykonane, budowle gospodarskie, wzniesione, narzędzia i maszyny nabyte i urządzane i t. d., słowem kapitał zastosowany do ziemi, i na niej może się już zacząć produkcja. Przy zastosowaniu do niej dalszej pracy, przy urzędzeniu na niej przedsiębiorstwa rolniczego i odbytu jego produktów, ziemia ta zaczyna przynosić dochód, którego wpród nie dawała; przypuszcmy, że dochód ten wyniesie po 2 r. od dziesięciny, a zatem 6,000 r. od całej przestrzeni ziemi. Z tej summy kapitalista weźmie rocznie, za lokacja swego kapitału przypuszcmy po 4 od sta, co wyniesie 1,000 r., reszta, w pewnej proporcji rozdzieli się między właściciela ziemi, przedsiębiorcę rolnictwa i robotnikami. Zapęgie nie masz

powodu sądzić, żeby kapitalista, mając zabezpieczony roczny dochód 4 od sta od swego kapitału, miał kiedykolwiek interes odobrania nazad tego kapitału, wycofania go z tej korzystnej dla niego spółki; tćm bardziej nie można wnosić, żeby on miał konieczną potrzebę udawania się o to do samego właściciela ziemi, swego współnika. Gdyby kapitalista, dla jakibądź powodów, żądał wycofać swój kapitał ze spółki z właścicielem ziemi, wtenczas, przypuszcimy, że w kraju, w którym się ta spółka odbywa, przemysł w ogólności znajduje się w dobrym stanie i jest dosyć kapitalów potrzebujących umieszczenia, wypadnie imu tylko wyszukać innego kapitalistę, któryby się zgodził zająć w tej spółce miejsce, które on opuszcza; dla tego będzie on tylko musiał, tytuł swojej własności na kapital i na należne od niego procenta, o f i a r o w a ć innym kapitalistom, wystawic go na sprzedaż, jak się to dzieje w Niemczech i Królestwie polskiem z listami zastawnymi, które niezem innem nie są, a jednolitym własności na kapital i włożony w spółkę rolniczą i należny od niego procent. Im w kraju, jakim więcej jest swobodnych kapitalów, to jest im więcej w nim się znajduje dobrze i korzystnie prowadzonych rozmaitych przedsiębiorstw przemysłowych, przynoszących dochody, z których robią się oszczędzenia i formują się kapitały, tćm więcej będzie w każdym razie ochotników do nabycia kapitału wystawionego na sprzedaż tytułu własności na kapital, każde-go listu zastawnego. Jeśli zwyczajnie z dochodów ziemi odkłada się pewna część na stopniowe spłacenie użytego na tej ziemi kapitału, czyli jak się mówi na jego amortyzacja, tedy taka amortyzacja stanowi operację zupełnie uboczną, i mało co do prawdziwej istoty kredytu ziemskiego należąca. Znaczenie tej operacji wyjaśnimy niżej.

Wypada ztąd przeto, że ziemia by też najżywniejsza, gdy jest położona w znacznej odległości od miejsc odbytu, od miast ludnych i zamoych, od portów morskich lub od miejsc, w których się znajdują w znacznej ilości fabryki i manufaktury, nie może służyć do produkcji, i operacje kredytowe nie mogą być z korzyścią do niej zastosowane. Stepy np. Kirgizkie mają grunt bardzo żyzny, a przecież wątpić należy, czy, przy okolicznościach, w których się one teraz znajdują, kredyt mógłby cokolwiek zrobić dla podniesienia ich produkcji; inna rzecz będzie wtenczas, kiedy do tych stepów przybliży się ludność pracownia i zamozna, kiedy do nich przybliży się po trzebowa n a n e rozmaitych produktów rolnictwa; w takim razie uprawa ich może być korzystną. Drugim warunkiem kredytu ziemskiego jest zachowanie należytej proporcji między ziemią i kapitałem, wchodzącymi w spółkę, dla prowadzenia produkcji rolniczej, czyli zachowanie należytego stosunku między wartością ziemi i ilością wkładanego w nią kapitału. Zastosowywał większy niżeli należało kapital do ziemi, znaczy zupełnie to samo, co używać parowców plugów do uprawy nie wielkiego, położonego w polskiej wiosce ogroduka. Jeśli np. ziemia warta nie więcej jak 100 r., włożenie w nią kapitału wartującego 10,000 r. w rzadkim przypadku może być korzystnym, zwłaszcza w przedsiębiorstwie ściśle rolniczem (a). Pó-

(a) Prosimy czytelnika, aby zwrócił uwagę nato, że ilość kapitału ma być stosowana nie do ilości ziemi, ale do jej wartości handlowej, i że tu mówimy jedynie o przedsiębiorstwie gospodarstwa wiejskiego. Jeżeli np. weźmiemy pod uwagę dwie dziesięciny ziemi zupełnie jednakowych własności gruntu, z których jedna położona jest wśród lasów Polesia, a druga pod Wilnem lub Warszawą, zapewne, do 1-ej dziesięciny ziemi położonej pod Wilnem lub Warszawą, nawet dla przedsiębiorstwa rolniczego, można zastosować kapitał daleko większy, niżeli ten, który dla tegoż przedsiębiorstwa może być zastosowanym do 1-ej dziesięciny ziemi położonej wśród Polesia; ale też, chociaż ilości tej ziemi, o której mówimy są między sobą zupełnie równe, handlowa jednakże wartość ojednej znacznie się różni od takiejże wartości drugiej. Inna znowu rzecz będzie, gdy zamiast przedsiębiorstwa rolniczego, weźmiemy pod uwagę przedsiębiorstwo fabryczne; zapewne, do 1-ej i 2-ej dziesięciny ziemi, można zastosować kapitał fabrycznego daleko więcej niżeli kapitał rolniczego. Na jedny przykład dziesięciny ziemi można wnieść młyn parowy, którego kapitał tylko nieruchomy wart 50,000 rubli, do żadnej zaś gałęzi rolnictwa w naszym kraju, mogącej się prowadzić na 1 dziesięciny ziemi takiego kapitału zastosować nie można. Wyrażenia ilość kapitału użyłymi tu jedynie, idąc za powszechnie przyjętem zdaniem, które w kapitale każe widzieć nieco innego jedno pewną summę pieniędzy; rzeczywiscie zaś w tym razie trzeba użyć wyrażenia nie ilość kapitału, ale jego wartość, czyli raczej siła produkcyjna, gdyż kapital o tyle ma wartości handlowej, o ile może być użytecznym w produkcji (o tym przedmiocie patrz. Henricson Thunen „Państwo odosobnione“ tłumaczenie L. Boguckiego, Warszawa 1859. Rozdz. X—XV).

ale umysły uspokoiły się, zważywszy, że to odwołanie nie może być zerwaniem. Parlament zbierze się 2 października.

Dziennik *Opinione* pisze co następuje: Cesarz Napoleon chciał otoczyć pewną uroczystością odwołanie swego pełnomocnego ministra z Turynu. Ten środek przeciwnym jest względem, jakich cesarz trzymał się dotąd względem Włoch. Wprawdzie, krążyła od 3 dni pogłoska, że Napoleon przesłał uwagi naszemu rządowi przeciw wtrąceniu wojsk Piemontekich do państw kościelnych i że, w razie ich odrzucenia, zapowiadał odwołanie swego posła, lecz wątpiono, aby do tego przyszło. Dowodziło to różnicy zdań między dwoma rządami, lecz trudno było przewidzieć takiego następstwa. Co się stało odstąpić się niemożę; rząd nasz powinien być oczekiwać i przeloczyć i protestacji ze strony mocarstw. Baron Talleyrand, który z taką godnością przedstawiał cesarza w Turynie, odjechał, ale to nie jest jeszcze zerwaniem. Francja, która wzięła taki udział w rozwoju pytania włoskiego, która nabyła tyle praw do wdzięczności Włochów, chce uchylić się od odpowiedzialności i dowiedzieć, że nie potwierdza wejścia wojsk Piemontekich do państw kościelnych. Nota *Monitora* nie może mieć innego znaczenia. Przepuszczenie, że cesarz chce nadal trzymać się innej polityki względem Włoch, od tej, której się dotąd trzymał, byłoby niedorzecznością. Francja musi pragnąć zachować we Włoszech ten wpływ, który potrafiła zdobyć przez swoje poświęcenie i szlachetną politykę. Widoki dwóch rządów mogą w pewnych zdarzeniach znaleźć się w sprzeczności, ale rząd Piemontekich ma względem narodu obowiązki, które Francja szanować powinna. Włochy nie chcą chować się za odpowiedzialność Francji. Nie taimy, że gabinet Piemontekich potrzebuje wolności działania. Im ta wolność będzie większą, tem mniej państwa przyjazne winny poczytywać się odpowiedzialni za politykę, którą warunki wewnętrzne półwyspu wkładają na gabinet Turynu.

Dziennik *rozpraw* skreśla obraz niniejszego położenia. Król Wiktor-Emmanuel zwołał parlament na dzień 2 października. Najprawdopodobniej hr. Cavour zażąda od izb najwyraźniejszych dowodów zaufania, zdolnych uzbudzić go w moralną siłę do oporu przeciw Garibaldiemu, jeżeli tego była potrzeba; nikt tu nie wątpi, że je otrzyma. Dyktator mógł dotąd być wielkiej niedogodności przechylać się na jedną lub na drugą stronę, czynić ustępstwa hrabiemu Cavour, cofać je i znowu okazywać powolność. Ale dziś doszedł do tej stanowczej chwili, w takich jak jego przedsięwzięciach, gdzie wahanie się jest niepodobne, nawet dla ludzi najchwytliwszych. Czynnici Garibaldiego przedstawiają obecnie takie oznaki niepewności, że korespondent nasz Turynu lęka się nie bez przyczyny jego wojowniczego zapatu; korespondent zaś Neapolitański oskarża go, iż nagle przemienił się w przesadzzonego zachowawcę; a to z tego powodu, iż pierwszy myśli tylko o Bertanimo, drugi zaś o ósmiu półkach piemontekich, po które eskadra neapolitańska popłynęła do Cenui. Trudno będzie dłużej pogodzić wypadki z tem politycznym wahaniami, a więc hr. Cavour przedsięwzięcie środki ostrożności na przypadek, kiedy przeciw jego woli wystąpi wola dyktatora. Po nadziejach, odbudzonych w stronnictwie połączenia przez obietnicę imion, składających ministerstwo Garibaldiego, list któryśmy wczoraj ogłosili do Palermitanów, uczynił piorunujące wrażenie.

Goniec *handlowy*, mówiący w jednym i tym samym artykule o odezwie Garibaldiego i odwołaniu p. Talleyrand, t. j. o dwóch szczegółach winnych najmocniej niepokoić teraz gabinet Turynu, mocno trwoży się proklamacją Garibaldiego, a nie prawie odjazdem p. Talleyrand, tak dalece, iż ledwo nie widzi w tem odwołaniu bardzo korzy-

stnego wypadku dla Piemontu. Głównym przedmiotem usiłowań hr. Cavour jest uniknięcie wojny z Austrią: poruszenia więc, panujące dziś w Wenecji, nie mają europejskiej ważności. Tymczasem i w Niemczech i we Włoszech o niczem nie mówią, tylko o niezmiernych przygotowaniach cesarza Franciszka-Józefa w tym kraju i o kno-wanych w nim spiskach przeciw Austrii. Miał być odkryty spisek w Weronie. W Udino zatknęto chorągiew trójkolorową na kościele św. Ducha w dniu, w którym do tego miasta doszła wiadomość o wejściu Garibaldiego do Neapolu. Podobnyż objaw i w témże samém mieście zdarzył się 15 sierpnia w rocznicę imienia Napoleona.

Dziennik *le Constitutionnel* otrzymał z Turynu poniższe wiadomości: hr. Treccchi adjutant Garibaldiego i doktor Brambilla, w którym dyktator Obojga Sycylii zdaje się pokładać nieograniczoną ufność, przybyli wczoraj wieczorem z Neapolu do Turynu. Przywieźli oni list pisany przez sławnego generała do króla. Smiały wódz skreśla w tym liście także sam programat, jaki obejmuje odezwę jego do Palermitanów, t. j. że postannictwo jego nie skończy się, aż w Rzymie i Wenecji i że, mimo najgorętszej chęci natychmiast dokonać połączenia, zamiar uzupełnienia przedsięwzięcia sprzeciwia się temu środkowi. Garibaldi kończy swój list oświadczeniem, iż niema najmniejszej ufności w hrabi Cavour i że z tego powodu nie może iść za radami nadsyłanemi z Turynu. List ten nieznaną jeszcze publiczności, lecz którego autentyczność jest niewątpliwa, sprawił wiele niepokojów w urzędowej sferze. Nic jeszcze nie postanowiono, w jakich wyrazach odpowiedź królewska ma być ułożoną. Podobna wszakże do prawdy, że rady najpoważniejsze zostaną przesłane dyktatorowi przez pośrednictwo osób, których zdanie zawsze wysoko cenil. Spodziewać się należy, iż do tego nie przyjdzie, aby ludzie, co takie usługi sprawie włoskiej złożyli, mieli poświęcić się tak niesprawiedliwym wymaganiom. Co się tyczy naszego rządu, zdaje się, iż statecznie postanowił szanować Wenecję i uniknąć wszelkiej zaczepki Austrii. Wszakże nieublagana loika zdarzeń, może, według zdania ludzi politycznych spowodzić następstwa, których ludzie rozsądni tak lękają się, a do których jednk codziennie przygotowania nie ustają.

Z *Genui* piszą pod dniem 15 września, że rozgłosna proklamacja Garibaldiego do Palermitanów jest zmyślona.

KROLESTWO OBOJGA SYCYLIJ.

Neapol, 11 września. Jeden z ochotników Garibaldiego podaje następnę ciekawę szczegółów o zaszyłych zdarzeniach w obozie powstańców, od dnia 2 września. „Oto jest krótki rys naszego pochodu od Cosenza do Neapolu:” Generał Garibaldi przywykł męczyć do ostatniego tchu i oficerów i konie swego głównego sztabu, wysuwając się zwałem naprzód o 30 lub 40 mil przed swą przednią strażą, opuścił stolicę bliższej Kalabrii z rana 2 września. Biegliśmy za nim w galop i o 6 z rana przybyliśmy do *Tarvisia* małej wioszyczki niedalekiej od *Crati*, stojącej na tem samém miejscu, gdzie niegdyś kwitnęła starożytna *Caprasia* rzymska. Generał dowiedział się tu, że *Bertani* już wygładował z dywizją liczącą 6000 ludzi pod wsią *Sapri* i że 3000 Neapolitanów czekają go w silnem stanowisku pod *Salerno*, pod rozkazami generała *Dafaut*, *Riveira*, *Scotti* i *Bosco*. Latwo zgadnąć z jaką bystrością dyktator po oznajmieniu tej nowiny opuścił *Tarsia*. Pędem wiatru puściliśmy się z tych czarownic miejsc, oblaných rzeką *Bisignano*. Bez wytchnienia mięgliśmy *Spezzano*, *Albanese*, i wkrótce przybyliśmy na odwieczne rumowisko dawnego miasta *Sybaris*. Schodząc z gór, ujrzelśmy bandę albańską, dowodzoną przez półkownika *Pace de Castrovillery*. Wiadomo, że sławny

Skanderbeg przybywszy w roku 1481 do Włoch na pomoc Ferdynandowi I, oblegającemu wówczas *Otranto*, wydał za żonę córkę swoją *Irene*, za księżniczkę *Bisignano*. Młoda Albanka, niemogąc zapamiętać rodzinnego kraju, wezwwała osadników z Albanji do przeniesienia się na brzegi Kalabrii, co tém łatwiej powiodło się, że Turcy wygnali w wówczas rodzinę Skanderbega, z ojczyźstęj ziemi. Od owego czasu potomkowie tych osadników przetrwali aż dotąd i na drodze od *Cosenza* do *Basiliata* widzieć można do dwudziestu wsi albańskich. Ludność ich przechowała zwyczaj, strój i mowę swych przodków a pewnie i wyznanie greckie katolickiego obrządku, oraz upodobanie do broni, a lubo przemienili się już we Włochów, niemniej jednak pyszną się swém pochodzeniem. Wpływ bogatych posiadaczy miejscowych na lud rolniczy jest ogromny, tak dalece, że na ich wezwanie, gotowi są iść na kraj świata, niepytając się nawet w jakiej sprawie powołani są do broni. Ci właściciele ziemscy, zwykle wychowywani w duchownej szkole opactwa greckiego obrządku w *Cassano*, trzymają się zupełnie różnych wyobrażeń od tych politycznych nauk, jakie wraźąc poczęto wkrólestwie neapolitańskiem od 1815 r. Od czasu więc przywrócenia na tron Bourbonów byli im wbrew przeciwnymi. Z powodu tłumienia przez rząd wybuchających od czasu do czasu powstań, mają dawny rachunek do załatwienia, z prawnikiem królowej *Karoliny*. Latwo więc pojąc z jakim zapalem postulili sprawę powstania. Od chwili wygładowania Garibaldiowskiego w Kalabrii, urządzili się natychmiast w zbrojne oddziały i pociągnęli za nami dla złączenia się z oddziałami Kalabryjsko-włoskimi, dowodzonemi przez kanonika *Bianchi*, *Stocco*, *Morelli*, i *Lucci*. Półkownik *Pace*, który był towarzyszem p. *Poerio* w *Montefaschio* i *Montefusco*, dowodzi główną kolumną, składającą się z 3000 ludzi samych Albańczyków; inne kolumny idą za nim i codziennie powiększają się co do liczby; bo śmiało rzec można, że dziś po wsiach Kalabryjskich zostali tylko starcy, niewiasty i dzieci. Dnia 3 z rana zdążono do *Rotonda*, po przebyciu wąwozu *Dirupata di Morano*. Wieczorem zbliżono się do *Lago-Negro*; weszliśmy więc do obojdu *Basiliata*, za nami zaś powstanie wszędzie roło. Weszliśmy do dość znacznego miasteczka i ujrzelśmy z wielkiem zadziwieniem 3000 neapolitanów znękaných i smutnych, biwakujących na głównym rynku miasteczka, był to oddział *Caldarellego*, który dnia 27 sierpnia kapitulował w *Cosenza*, z wojskowymi zaszczytami. Garibaldi posłał natychmiast po generała neapolitańskiego, miał z nim długą rozmowę i postanowiono, że 3000 żołnierzy *Caldarellego*, wnet uia się do *Fortino* o 2 mile od *Lago-Negro*. Żołnierze neapolitańscy już byli nas pozdrowili okrzykami: niech żyje Garibaldi, niech żyje Wiktor-Emmanuel. Pociągnęli do *Fortino*, ale nazajutrz dowiedzieliśmy się, że Generał *Caldarelli* i jego żołnierze połączyli się z Garibaldiem i dziś stanowią tylną straż naszego wojska. Uradowani tą szczęśliwą wieścią, opuściliśmy *Lago-Negro* i poszli do *Sala*, gdzie generał zatrzymał się; było to dnia 5 wieczorem. Dyktator zasnął; angielski półkownik *Peard* i dwóch oficerów, postanawiają udać się dla wzięcia języka, czy Neapolitanie stojący obozem pod *Salerno*, mieli zamiar na nas uderzyć: natychmiast tę myśl spełniono. Wzięto konie pocztowe, gdyż nasze były nadzwyczaj spracowane i puszczone się drogą wodzącą do *Eboli*; przybyło do tej wsi odległej o trzy godziny od *Salerno* a pięć od *Neapolu*. Dowiedzieliśmy się, że istotnie 10,000 Neapolitanów i 5000 Bawarów obozują pod *Salerno*, z zamiarem stawienia nam czoła. Zapominać nie należy, że przednia straż znajdowała się wówczas w odległości 35 mil od dyktatora i 50 od nas. Półkownik *Peard* jak prawdziwy syn Albio-

nu, człowiek niezrównanie sprężysty i nowy. Po wysłuchaniu dowódcy gwardji rodowej w *Eboli*, który dawał mu te szczegóły, odpowiedział z zimną krwią angielską: poprosimy więc Neapolitanów, aby co najprędzej opuścili *Salerno*. Zdawało się nam, że półkownik oszalał, lecz on zawsze z jednostajną zimną krwią rzekł: chodźcie ze mną do biura telegraficznego, w pięć minut byliśmy na miejscu, *Peard* bierze pióro i pisze: „Do ministra wojny. Jenerale! Garibaldi jest tu w 5000 ludzi regularnego wojska i 5000 Kalabryjskich powstańców, dywizja *Medici* wygłduje jutro z tyłu naszego wojska w *Salerno*; pójdź za moją radą, cofnij swoje wojsko, dla uniknięcia daremnego rozlewu krwi.” Urzędnik telegraficzny wystąpił depeszę; czekamy z niespokojnością; pół godziny upływa, w tem skazówka zwraca uwagę urzędnika; odpowiedź nadchodzi; urzędnik ją spisuje i w 5 minut daje nam do odczytania następną depeszę: Minister wojny do półkownika *Peard*. Dziękuję, czy możesz pan uwiadomić mię gdzie obraca się kolumna *Caldarellego*, która kapitulowała w *Cosenza* dnia 27 sierpnia? *Peard* odpowiada: połączyła się z Garibaldiem przy okrzykach niech żyje Wiktor-Emmanuel. Czekamy jeszcze chwile, aby dowiedzieć się czy minister nas potrzebuje? w tem ostrzeżono nas, że szwadron huzarów neapolitańskich ukazał się o milę od *Eboli*. Opuszciliśmy więc z pośpiechem, wracając do *Sala*, aby donieść dyktatorowi o naszej telegraficznej wyprawie. Szczerze się uśmieł i zapowiedział, abysmy byli w gotowości wystąpić nazajutrz pod *Salerno*. Jakto bez wojska? Tak jest, zobaczycie, odpowiedział Garibaldi. W istocie wysłana depesza przez *Pearda* sprawiła najpóźniejszy skutek. Minister wojny Franciszka II, otrzymawszy ją, rozkazał jenerałowi *Scotti* co najprędzej opuścić *Salerno* i cofnąć się w kierunku miast *Nocery* i *Kapui*. Droga była wolna, Garibaldi mógł bez wystrachu wejść do Neapolu, co też rzeczywiście nazajutrz nastąpiło. Wyruszonę o godzinie 2 z *Sala* o 5 przybyliśmy do *Salerno* wśród prawdziwie neapolitańskiego zapalu ludności. W ciągu nocy Garibaldi otrzymał depeszę od p. *Liborio Romano*, ministra spraw wewnętrznych, wywołującą do najspieszniejszego przybycia do *Neapolu*. Nazajutrz z rana o godzinie 4 mer i dowódzca gwardji narodowej neapolitańskiej, w towarzystwie wielu znakowitych obywateli stolicy, przybyli do *Salerno*; o godzinie więc 9 wyruszyliśmy z dyktatorem do czarownego wezuwiuszowego grodu. Długo byłoby opisywać radość i zapal ludu, który przyjął Garibaldiego tak jak *Dante* opowiada, że przyjmują świętych w raju. (*Le Nord*).

PANSTWO KOŚCIELNE.

Rzym, 10 września. Ojciec św. napisał następnę list do księdza arcybiskupa *Nisibu*, wielkiego jalmuznika wojsk papieskich: „Ojciec i słobokoł...”

Wielebny bracie, pozdrawiam i błogosławieństwo apostołskie. Przenika nas głęboki smutek, patrząc na tak trudne dla chrześcijan czasy i zważając na wielkie szkody, zadane nam i zadające się jeszcze z taką niegodziwością i bezbożnością, nam i tej apostołskiej stolicy przez naszych najzapamiętliwszych nieprzyjaciół, będących razem nieprzyjaciółmi społeczeństwa cywilnego. W piosón naszych ostatecznych niepokojów, niepoślednią jest pociechą i niemałym wynagrodzeniem dla naszego serca, widok gorliwości i ochoty, z jakimi wielka liczba znakomitej z urodzenia młodzieży, zbiega się ze wszystkich stron świata dla zajęcia miejsca w szeregu naszego wojska, pod rozkazami jego znakomitego naczelnego wodza, w zamiarze mężnej obrony naszej sprawy i sprawy św. stolicy apostołskiej, tudzież całego katolickiego kościoła. Bez wątpienia nie przestajemy zasylać do Boga najgorętszych modłów, aby raczył nam wszystkim udzielić tak po-

niemaz stosunek ziemi do kapitału, o którym tu mówimy, określa się wartością ziemi, to jest: że im większa jak przestrzeń ziemi ma wartości, tem większy kapitał może być do niej zastosowany, i ponieważ wartość ziemi zależy od jej sposobności do produkcji i przyniesienia do chodu, wypadła ztąd przeto, że stosunek ten w rozmaitych krajach może być rozmaity i może być zadeterminowany nie inaczej, jak na zasadzie doświadczenia i praktyki. W projekcie komisji, o którym mówiliśmy wyżej, stosunek ten naznaczony jest 1: 2, to jest: że kapitał, który właściciel ma prawo użyć na swojej ziemi za pośrednictwem kredytu, powinien wynosić połowę wartości jego ziemi; czyli, że przyszłe towarzyszstwo kredytowe będą miały prawo wydawać każdemu ze swoich członków listy zastawne na summe wynoszącą pół wartości jego ziemi. Trzecim warunkiem korzystnego zastosowania kredytu ziemskiego jest utrwalenie działania raz włożonego w ziemię kapitału. Jużśmy widzieli, że chociaż kapitał zwyczajnie się pojmuję jako pewna summa pieniędzy, rzeczywistę jednak nieczem innem on nie jest, jak tylko zbiorem narzędzi, służących do prowadzenia przedsiębiorstwa przemysłowego. Skoro tak jest, skoro kapitał włożony w ziemię jest zbiorem narzędzi służących do prowadzenia przedsiębiorstwa rolniczego, tedy nieodbitym warunkiem dla tego, aby narzędzia te wypełniały swoją funkcję jest, żeby one zawsze i ciągle były w dobrym stanie, żeby przy ciągłym ich zużywaniu się były one ciągle odnawiane i poprawiane, żeby ciągle i zawsze mogły być jak najdogodniej zastosowane do produkcji rolniczej. Tego celu właściciel ziemi dopnie, kiedy pewną część dochodu od ziemi będzie ciągle obracał na ulepszenie narzędzi, służących do prowadzenia produkcji rolniczej, czyli jak się zwyczajnie mówi, gdy pewną część dochodu swego będzie zawsze obracał na stopniową amortyzację włożonego w ziemię kapitału. W przemysłowej praktyce dzieje się to następnym sposobem: Cały zbiór narzędzi i ulepszeń włożonych w ziemię szacuje się na pewną summe pieniędzy, i każde z tych narzędzi, budowli, ulepszeń corocznie i szczegółowo zapisuje się do księgi z oznaczeniem ceny. Każdorocznie też z tej ceny, przy nowem занiesieniu do księgi wytrąca się pewny procent (np. 10-ty) przedstawiający zużycie narzędzi, budowli, i ulepszeń, tak, że przez lat np. 10, cały kapitał poeżytuje się za całkowicie zużyty; dla tego też każdorocznie część dochodu z ziemi, zupełnie równa summie odtrąconej od wartości narzędzi, budowli i t. d. jest od wartości kapitału użytego w przedsiębiorstwie zachowywane się i używa na naprawę zużytych narzędzi, czyli na utrzymanie w dobrym stanie całego kapitału. Czwartym nieodbitym warunkiem, przy którym zastosowanie operacji kredytowych do własności ziemskiej może przynieść pożytek, jest urządzenie na ziemi, w którą został włożony kapitał, przedsiębiorstwa przemysłu rolniczego. Zehy pewny obszar ziemi niewiedzieć jak był żywny i urodzajny, żeby na nim było niewiedzieć jak wiele inwentarżów (bydła rolnego i obornego), maszyn, narzędzi i budowli, dopóki do tego obszaru ziemi nie będzie zastosowana żywa praca przedsiębiorcy przemysłu rolniczego i robotników, dopóty on nie produkuje i nie przyniesie żadnego dochodu.

Piątym nieodzownym warunkiem kredytu ziemskiego, naturalnie i prosto wypływającym z poprzedzającego, jest zabezpieczenie przedsiębiorcy przemysłu rolniczego odbytu produktóv jego przedsiębiorstwa. Oczywiście ziemia wraz z włożonym w nią kapitałem będzie produkowała i przynosiła dochód tylko wtenczas, kiedy zajmujący się kierunkiem tej produkcji przedsiębiorca niebawem będzie mógł zawsze po dobrej cenie sprzedać swoje produkty i ztąd będzie miał dochód. Ztąd wypada, że drugi rodzaj kredytu ziemskiego, zależący jakżeśmy widzieli, na uruchomieniu używanego w przedsiębiorstwie rolniczem kapitału, jest nieodzowne koniecznem dopełnieniem właściwego kredytu ziemskiego, zależącego na ułatwieniu zawarcia spółki między właścicielem ziemi i kapitalistą. Wszystkie, tylko co wymienione warunki kredytu ziemskiego stonają się szczegółowej do własności ziemskiej, mają one na celu szczególniej, zabezpieczenie interesu właściciela ziemskiego; ponieważ jednak, kredyt ten nieczem innem nie jest jedno spółką tegoż właściciela ziemskiego z kapitalistą, przeto dla pożytku i trwałości tej spółki potrzeba koniecznie, aby interes drugiego spółnika, to jest kapitalisty, był także zabezpieczony. Zobaczymy jaki jest ten interes. Kapitalista wchodzący w spółkę z właścicielem ziemi ma rzeczywistę dwaikali interes, najprzód interes i prawo regularnego pobierania procentu od włożonego do spółki kapitału, powtórne interesem jego jest także, mieć zawsze możliwość wycofania swego kapitału ze spółki. Rzeczywiście zabezpieczenie pierwszego z tych interesów, kapitalista może znaleźć nie w czem innem, jak tylko w pewności, że przedsiębiorstwo rolnicze, którego on stał się współnikiem, będzie prowadzone dobrze i korzystnie. Ztąd wypływa szósty warunek kredytu ziemskiego, aby kapitał był użyty rzeczywistę na zastosowanie do ziemi, a nie na inny cel. Ponieważ w teraźniejszym stanie rzeczy, kapitał zawsze istnieje w kształcie pewnej kwoty pieniędzy, przeto warunek ten da się wyłożyć tak: potrzeba, aby pieniądze, będące własnością kapitalisty, były niezawodnie zamienione na rozmaite narzędzia i ulepszenia, które też niezawodnie mają być zastosowane do pewnej, a nie innej przestrzeni ziemi, dla wzbudzenia w niej produkcji, albo, żeby te pieniądze użyte były na zniesienie jakichbydz ciężarów leżących na tej ziemi. Ze się stanie tak, a nie inaczej, to może być zabezpieczonem rozmaitymi sposobami; wszakże najzuwalsi dziś ekonomistę utrzymują, że najlepszym zabezpieczeniem tego, tu wzmiankowanego, również jak i każdego innego ekonomicznego interesu jest dobre zrozumiany interes własny stron zainteresowanych. Jeżeli np. do kredytu ucieka się pojedynczy właściciel ziemski, wtenczas wchodzący z nim do spółki kapitalista może mieć gwarancję swoich interesów w tem, że w razie nie wypełnienia warunków zawartych spółki, ma prawo poszukiwać zaspokojenia swojej pretensji na własności swego spółnika. Taki jest pierwotny i gięty kształt kredytu, przy którym właściciel ziemski staje się dłużnikiem, a kapitalista jego wierzycielem. Jednaków i przy takim stanie kredytu, zabezpieczenie kapitalisty wierzyciela, właściciela znajduje się nie w samym

obszarze zahipotekowanej ziemi, ale w produkcji, do której taż ziemia jest zdolną. Gdyby ziemia, na której pewny dług jest zahipotekowany, nie mogła żadnym sposobem ani być zdolną do produkcji, ani przynosić do chodu, (gdyby tak było nie z przyczyny własności jej gruntów, ale z przyczyny geograficznego jej położenia względem miejsc odbytu), oczywiście nie miały ona żadnej handlowej wartości i nie mogłyby być żadnym zabezpieczeniem. Cóżkolwiek bądź, taki kredyt partyczny zwyczajnie bywa zabezpieczony dwojakim sposobem, środkami policyjnymi, czyli uprzedzającymi i środkami karnymi. Do pierwszych należą księgi hipoteczne, zawierające w sobie wykaz przybliżony wartości majątków ziemskich pewnego kraju, gubernji lub powiatu, a także wszystkich długów i ciężarów leżących na tych majątkach. Z tych ksiąg każdy kapitalista może wiedzieć do jakiego stopnia może wchodzić do spółki z właścicielem ziemskim czyli jak się zwyczajnie mówi, do jakiego stopnia może go kredytować. Do gwarancji, czyli zabezpieczenia karnych, należą wyłączenie i areszt nie wypełniającego warunków umowy lub nie mogącego się uiszczyć dłużnika. Wszystkie te jednak sposoby zabezpieczenia partycznego kredytu mało są skuteczne, i dla tego kredyt ten zwyczajnie bywa bardzo drogi, gdyż kapitalista w miarę swej niepewności, musi żądać większego procentu za lokację swego kapitału. Hość o którą się, w takim razie, powiększa zwyczajny procent od kapitału tem jest większa im większe jest ryzyko kapitalisty; ryzyko to może dochodzić do tego, że kredytu nie można dostać za żadną cenę, by też za największy procent. Warunek, o którym tu mówimy, zabezpieczenie kapitalistę pewności pobierania procentu od jego kapitału, najlepiej się dopełnia przez stowarzyszenie właścicieli ziemskich i wzajemnością jednego z drugiego poręko, czyli kaucją. Przy urządzeniu bowiem kredytu na tej zasadzie, kapitalista może liczyć prawie na pewno, że jeśli nie ogół członków stowarzyszenia, to przynajmniej znaczna ich większość, zrozumie własny swój interes, który wymaga, aby kredytowany im kapitał był przez nich użyty nie na inny jaki cel, jedno na ulepszenia gospodarze i na produkcję rolniczą. Im więcej osób wchodzi w takie stowarzyszenie, i im większa jest handlowa wartość majątków ziemskich, stanowiących własność członków stowarzyszenia, tem ryzyko kapitalisty, zdającego o pomieszczyć swój kapitał w przedsiębiorstwo rolnicze, jest mniejsze, a ztąd i procent, zwyczajnie przy potrzebie płacić za użycie takiego kapitału, zwyczajnie zmniejsza się w miarę zmniejszenia takiego ryzyka, czyli jak się mówi, kredyt wtenczas jest tańszy zmniejsza się. Ryzyko kapitalisty w takim przypadku zmniejsza się jeszcze i z tej przyczyny, że kapitalista ma do czynienia nie z pojedynczą osobą, ale z całym towarzystwem, którego operacje swoje zabezpiecza ogółem majątków należących do członków stowarzyszenia, i że za wszystkie uchybienia, za wszelkie niedopełnienie warunków umowy, dokonane przez jednego z członków stowarzyszenia, odpowiadają wszyscy inni członkowie. Z tego, cośmy dopiero powiedzieli o naturze kredytu ziemskiego, urzędowego na stowarzyszeniu właścicieli ziemskich oczywiście wypada, że ponieważ takie stowarzyszenie bierze na sie-

bie odpowiedzialność przed kapitalistą za każdego ze swoich członków, przeto stowarzyszeniu powinno także koniecznie służyć prawo zabezpieczenia się względem każdego ze swoich członków—Ztąd wypada, że w razie nie dopełnienia warunków umowy przez któregośkolwiek z tych członków, stowarzyszenie na prawo interesa jego wiąże w opiekę, a nawet go wywłaszczać. Ztąd wypada także, że towarzystwo powinno znać jak można najdokładniej wartość majątku ziemskiego każdego ze swoich członków, i wszystkie ciężary leżące na tym majątku, dla tego księgi hipoteczne nawet przy urządzeniu kredytu na zasadzie stowarzyszeń kredytowych, są nieodzownie potrzebne. Ponieważ nie podlega najmniejszej wątpliwości, że w interesach samego kredytu potrzeba, aby wartość majątków zdających kredytu była jak można najdokładniej znajoma, jak samemu towarzystwu właścicieli tak i kapitalistom, powstało dość rozpowszechnione przekonanie, że najlepszym sposobem poznania rzeczywistej wartości majątków ziemskich, jest kadastr gruntów. Kadastr jest szczegółowy wymiar własności ziemskiej, złączony ze szczegółowym opisaniem własności i oszacowaniem składających ją gruntów. Kadastr jest operacją trudną i kosztowną; był on jak wiadomo przedsięwzięty najprzód we Francji, w czasie pierwszej rewolucji dla uregulowania podatku od własności ziemskiej; wszakże z natury swojej, kadastr nigdy zupełnie skończonym i raz na zawsze stale ustanowionym być nie może; przy każdym bowiem rozdrobieniu większej własności na kilka mniejszych, przy każdym zlanu się kilku małych własności, w jedną większą, przy każdym ulepszeniu lub zaniedbaniu znacznej części gruntów składających jaką własność, nawet przy każdym utworzeniu znaczniejszej drogi komunikacyjnej przez jaką własność, przy każdym odkryciu nowych, lub zniesieniu dawniejszych rynków odbytu, rejestra kadastrów powinny się zmieniać koniecznie. Dla tego my pozwalamy sobie szczerze powiedzieć, że seicły kadastr niekoniecznie powinien poprzedzać urządzenie towarzystw kredytowych ziemskich. W samej rzeczy, przy urządzeniu tych towarzystw idzie tylko o to, aby znać jak można najściślej wartość każdego, wchodzącego w stowarzyszenie kredytuwo majątku ziemskiego; a ta wartość, oprócz własności gruntów składających majątek, zależy jeszcze od wielu innych okoliczności, o których kadastr żadnego nie może dać pojęcia; okoliczności te przytem tak są zmienne, że handlowa wartość majątku żadnym sposobem raz na zawsze i stale oznaczona być nie może. Ziemia, na której teraz stoj Now-York, albo północnej, przed dwiema setkami laty nie miała onychże i tysiącznej części wartości, którą dziś posiada; w księstwie Kornwalji, właściciel jeden, o którym powiada J. B. Say, miał ziemię, chociaż dość obszerną, ale nie bardzo żyzną i do tego odłużoną, że chciał już ją sprzedać, tymczasem w tej ziemi odkryte zostały znaczne pokłady najdoskonalszej rudy cynowej, ztąd jej wartość podniosła się do tego stopnia, że jej właściciel nie tylko długie swoje spłacił, ale z małego właściciela stał się milionowym bogaczem.

żądane go pokoju; ale ludzie bezbożni, którzy są w tej chwili narzędziem, którego Bóg używa na ukaranie grzechów powszechnych i których ukaranie i zatrącenie w dniu swego gniewu, depczą prawa Boskie i bluźnią imieniu Izraela, nie ustając w toczeniu najzawziętszej wojny z kościołem i stolicą św., będąc łupem ducha szatańskiego, ci ludzie, podburzywszy wszystkie narody włoskie do buntu, wygnawszy, wbrew wszelkiej sprawiedliwości, wszystkich prawych księży, zmieszawszy i zakłóciwszy wszystko co jest Boskiem i ludzkim, rzucili się w roku przeszłym na nasze państwo dla przywłaszczenia sobie, w sposób świętokradzki, niektórych obwodów, w obecnej zaś chwili usiłują jeszcze dopburzyć, zagarnąć i przywłaszczyć pozostałe jeszcze przy nas kraje i spełniają te wszystkie zbrodnie w przewrotnej nadziei, iż, zachwiaszy i obaliwszy władzę świecką stolicy św., będą dosyć mocnymi do zniszczenia, jeśli by to było podobnem, kościoła katolickiego i jego najwyższego pasterstwa, — jak nie rumienią się jawnie to wynurzać w tyłu bezbożnych księgach i przez tyle obrzydliwych czynów. W obec wyuzdanej przewrotności podobnych bezbożników, w obec tak opłakanego położenia, i tak surowej konieczności, chociaż nie można ani na chwilę wątpić o zwycięstwie kościoła, nie możemy jednak myśleć bez uczucia najgłębszej boleści, że waleczni wodzowie i żołnierze, składający nasze wojsko, będą narażonymi na ciężkie niebezpieczeństwa i że bić się im przyjdzie z bardzo zuchwałymi wrogami i wywieszonymi w sztuce niegodziwości i zdrady. Sądziłszy przeto, być naszym obowiązkiem, co najprędzej wzmocnić od wagę naszego mężnego wojska, walecznego za sprawę kościoła i tej apostolskiej stolicy, opatrzyć ją wszelkimi duchownymi posiłkami (w tym miejscu wyliczone są szczególne władze udzielone kapelanom wojskowym, stosownie do okoliczności). Dalej Ojciec św. tak mówi: Mamy niezachowaną ufność, że sprawa kościoła i sprawiedliwości odniesie, jak zawsze, święty tryumf nad swymi nieprzyjaciółmi, a wtenczas stanie się, że Bóg sprawiedliwy i miłosierny albo raczy skierować na drogę zbawienia te tysiące ludzi, co się od niego zbłąkali, tak jak Go o to nieustannie błagamy i z taką usilnością w naszych modlitwach, albo pogromi, zetrze i wyptępi w burzeniu swego gniewu, tych nowych *senaherybów*. To przekonanie i ta ufność, mają niezachowaną podporę w powszechnych modlitwach całego kościoła, które wznoszą się codziennie, jak kadzidło wonnego kadzenia, przed tron łaski, a także to niezrównane przywiązanie, cnota, mądrość i rady tylu znakomych uczniów Jezusa Chrystusa i tylu gorliwych synów kościoła katolickiego i tej stolicy apostolskiej, którzy używają całej swojej sławy i zdolności do obrony w tysiączny sposób praw kościoła i stolicy św. Nakoniec zadziwiająca poborność tychże synów, która skłania ich do wspierania własnymi pieniędzmi tak ciężkiego niedostatku świętej stolicy. Nie wątpimy bynajmniej, iż wierni nie przestaną pomagać nam swoimi gorącymi modlitwami i gorliwością tak szlachetną i tak pochwalną godną, swą szlachetną i hojną szczodrołubością, aż do chwili, w której podobna się najlaskawszemu i najmiłosierniejszemu Ojcu rozkaz wiatrom i morzu położyć koniec tej wścieklej burzy i przywrócić swemu kościołowi tak pożądaną pokój i ciszę. Oby Bóg zastępów, w którego ręku jedynie poczywa zwycięstwo, który napełnił Dawida cudowną siłą do obalenia buntowniczego Goliata i dozwolił Judaszowi Machabeuszowi triumfować nad wściekłością narodu, zlał z wysokości Niebios na wodza naczelnego naszego wojska, na wszystkich generałów i żołnierzy łaski i mięztwo, potrzebne do obrony kościoła i tej stolicy apostolskiej, na zawstydzenie nieprzyjaciół krzyża Chrystusowego, wiary i religii katolickiej. Takie są rzeczy, wielebny bracie, któreśmy sądzili za potrzebne wam udzielić i jako wróżbę wszystkich darów Niebieskich i jako zakład naszej szególniej życzliwości, dajemy wam z całym wylaniem naszego serca, wielebny bracie, a także naczelnemu wodzowi, oraz wszystkim officerom i żołnierzom naszego wojska, apostolskie błogosławieństwo.

Dan w Rzymie u św. Piotra.
Dnia 10 września 1860, papieża naszego roku piętnastego.

FRANCJA.

Paryz, 18 września. Dziennik *le Constitutionnel* ogłosił powtórnie swe uwagi nad wtargnięciem wojsk Piemontskich do państwa kościelnego.

Jest w Rzymie stronnictwo, którego zaślępienie na tem skończy, że zgubi najszlachetniejszą i najprawowitszą sprawę. To właśnie stronnictwo od 11 lat, sprzeciwiając się wszelkim ulepszeniom, wytycza całą usilność, aby poróżnić papieża z cesarzem i stolicą św. z Francją. To krajcowe stronnictwo, które doradzało Piusowi IX politykę bez żadnych ustępstw, doradza mu dzisiaj ucieczkę bez chwaly. Opuszczenie stolicy będzie zawsze jednym z najważniejszych postanowień dla każdego panującego. Dzieje mówią nam, w jaki sposób z nich ustępują, ale nie mówią jak do nich wracają. Dla Ludwika XVI podróż do Varennes była pierwszym krokiem do 10 sierpnia; dla Karola X i dla Ludwika-Filipia wyjazd do Rambouillet i do Neuilly był wstępem do wygnania. Trudno wytlómaczyć sobie, że Francuskie II w taki sposób ustąpił z Neapolu. Nie zbywało na przykładach rodzinnych temu 20-letniemu królowi. Odstępstwa, które odczyły go nagłem osamotnieniem, zaledwie służą mogą za wymówkę. Potomek tylu królów mógł pozostać w miesiącu spokojnym i jeszcze wahającym się, do którego we dwie godziny później Garibaldi wszedł w orszaku pięciu officerów przegodnych. Henryk IV w podobnym razie wyrzekłby stanowczo swe ulubione przysłowie: *ko rzuca gre, ten ją traci*, i zostałby na miejscu. Owoż ucieczka Franciszka II jest politycznym zbiegowstwem, ucieczką Piusa IX byłaby jeszcze czemś gorszem, bo zbiegowstwem moralnem, bo Franciszek II mógłby usprawiedliwić swój nagły odjazd obawą osobistego niebezpieczeństwa; ale ojeu św. zbywałoby i na tej wymówce. Wiadomo wszystkim, że

w obecności wojsk naszych w Rzymie, wszelkie powstanie jest niepodobnem. Nadto, nikomu nie jest tajem, że osoba i powaga Papieża są wolne od wszelkiej napaści pod tarczą Francji. I nie ma ani jednego z jej żołnierzy, coby nie chciał się zabić, by zostać wiernym swemu hasłu i bronić ojcowizny św. Piotra przeciw wszelkiemu najazdowi. Czyż zresztą nie znajdują się pod dowództwem generał-adjutanta cesarskiego hr. Goyon, który wiernie i sprężysto wykonując rozkazy cesarza, czyż nie umiał zasłużyć na ufność samego Piusa IX? Ci, co zbliżają lub z daleka osmiełają się doradzać ojeu św. schronienie w Ankonie, są ciż sami, co w roku 1848 zaprowadzili go do Gaety. Najdosłojniejszy Papież najpierwszy zrozumiał błąd, na popętnienie którego naprowadził go zle rady; jakoż, wróciwszy do Rzymu, uczynił, jak mówią, to znaczne postanowienie: Już nigdy nie opuszczę Rzymu; król może rozstać się z tronem, papież nie powinien nigdy rozstać się z grobem św. Piotra. Szczerze życzymy, aby Pius IX przypomniał sobie w 1860 te słowa, jakie wywrzekł w 1849, po bolesnych doświadczeniach, po nieszczęściach naprawionych przez Francję i księcia, który już nią rządził, nim powołany został aby nad nią panować. Wyrażając to życzenie, mamy jedynie na sercu dobro papieżstwa, bo zgodzić się na to potrzeba, że tylko obecność Francji w Rzymie wika jej położenie; wówczas gdyby zajęcie wiecznego miasta przez jej wojska mogło ustać, wszystko stałoby się niewymownie prostem, przynajmniej z politycznego stanowiska. Wszak nie zajmujemy Rzymu, ale bronimy papieżstwa. Zajęcie nasze jest religijne, nie zaś polityczne. I nigdy nie przybierze tego ostatniego zamienia; uprawnia je tylko obowiązek orędownictwa nad bezpieczeństwem i niezawisłością ojeu św. przed osamotnionym Watykanem nie bitym niemieciami do czynienia; wówczas trzymanie tam straży byłoby raczej groźbą niż rekojmią. Nie sądzimy się być w błędzie, twierząc, że pierwszym następstwem ucieczki papieża z Rzymu, byłoby opuszczenie Rzymu przez Francję, niewątpliwie jej polityka na tem by zyskała, ale jej uczucie uwielbienia dla świętego Piotra wiele by na tem ucierpiało. Wywołilibyśmy się z pod wielkiej odpowiedzialności, ale opuszczając Rzym unieslibyśmy moją niespokojność o dolę władzy doczesnej papieskiej. Poświęcając przeto nasze dogośności polityczne dogodnościom wyższego rzędu, gorąco pragniemy, aby niegodziwe rady dawane ojeu św. nie znalazły posłuchu. Bo jeśli walka miała zapalić się, mimo całej jej dotkliwosci, wolimy jednak jej niebezpieczeństwa niż ucieczkę, do której naglą ci ludzie, co przyznali Papieża do bezwarunkowego oporu. Podobna walka, jeśli by nieszczęściem stała się nieuchronną, byłaby z naszej strony nowym dowodem tej, pełnej wierności i poświęcenia, polityki, której żadna niesprawiedliwość zrazić nie zdołała. Ale aby była możliwa, potrzeba, aby Papież znajdował się na miejscu dla błogosławienia synom Francji, którzy w jego sprawie potrafią bić się jak żołnierze i umrzeć jak chrześcijanie.

Dnia 19 września. Nie telegraficzna między Algierem i Paryżem zerwana, pozbawia Francję wiadomości o pobycie cesarza w Afryce; powrót jednak dworu jest wkrótce spodziewany, przyspieszyć go nawet powinien zgon księżny Alby. Pan Nigra, poseł Piemontski, zapewne opuści Paryż w skutek odwołania z Turynu barona Talleyranda; doczeka się wszelako powrotu cesarza dla pożegnalnego posłuchania. Nikt nie przypisuje tu wielkiej wagi do tego wypadku, wszyscy bowiem uważają, że zerwanie między obudwoma krajami jest niepodobne i dobry stosunek wkrótce powróci musi.

Dzienniki zagraniczne znieśli były wiadomość, że w Tulonie padł strzał pistoletowy, wymierzony na cesarza, że zabójca dla tego chybił, iż stojąc obok niego w tłumie niewiasta schwyła go za rękę w chwili poignięcia kurka, że uwięziony okazał się być obłąkanym; dzisiejszy dziennik *la Patrie* ogłasza całą tę wiadomość za zupełnie kłamliwą.

Dziennik *le Constitutionnel* umieścił następną notę i dziennik *L'indépendance belge* znowu wystąpił z twierdzeniem, które upiera się upowszechnić, a mianowicie: że wyspa Sardynia i Elba wynagrodzą Francję w razie powiększenia Piemontu przez połączenie w nim Neapolu i Sycylii. Musimy te ponawiane twierdzenia zbici ponowionem i stanowczem zaprzeczeniem, bo naprzód przyłączenie Neapolu i Sycylii nie jest czynem spełnionym, a choćby to połączenie dziś dokonało się, rząd cesarski go nie uzna. Sprawiedliwość wymaga, aby raz wstrzymano się w tych wszystkich projektach powiększenia, jakie Francji są tak bezasadnie przypisywane. Raz jeszcze, Francja nie żąda niczego; nie wzdycha do zdobyczy, pragnie tylko ustalić powszechny pokój.

ANGLJA.

Londyn, 17 września. Po długich zwłokach ochotnicy Garibaldiowscy wyruszyli w drogę. Wiadomo, że, dla obojętnej prawa, ciż ochotnicy przybrali nazwę *ekskursionistów*. Starano się dzień ich wyjazdu o ile można utaić przed publicznością, a nawet przed samymi ochotnikami, a jednak, gdy godzina odjazdu wybiła, debarkadera *Fenclurch* napełniła się ogromnym tłumem przyjaciół i krewnych, którzy pośpieszyli pożegnać i pobłogosławić swych blizkich. Od ostatnich dni przeszłego miesiąca aż do dziś ochotnicy ciągle oczekiwali pożądanego godziny odjazdu; niektórzy zwątpiwszy, czy ta kiedyś nadejdzie, wrócili do domów lub zaciągnęli się do wojska angielskiego. Wczoraj nakoniec wieczorem ostrzeżono, że ekskursionści powinni zebrać się o godzinie 2 zrana, gdyż pociąg miał wyruszyć o trzeciej. Wszyscy zbiegli się przed naznaczoną jeszcze godziną. Mało co po trzećci rozkazano im stanąć w szeregi, lecz zamiast zajęcia natychmiast wagonów, kazano im jeszcze czekać do pół do szóstej. Zniecierpliwio to na chwilę, ale wkrótce dobra myśl wróciła: zaczęto palić sygara, rozmawiać, śmiać się, śpiewać — w najlepsze. Śpiewy stosowne były do okoliczności: *Dajcie mi*

umrzeć z orężem w ręku; Kiedym był chłopieciem; Boże zbaw królowę i Rule Britannia. W następną środę wyjedzie ztąd drugi oddział, za przybyciem zaś do Sycylii obadwa połączą się w jeden korpus i, pod dowództwem majora *Edwarða Styles*, przeplną do Neapolu pod rozkazy Garibaldiego. Okręt, którym ekskursionści popłynęli, zowie się *Marsala*, na pamiątkę pierwszego zwycięstwa, jakie dyktator odniósł w Sycylii. Gdy odbijali, brzegi rozległy się grzmiotem oklasków na cześć Garibaldiego, które przypominały owe pełne zapatu oklaski, kiedy sam Garibaldi ukazał się był nad brzegami Tamizy w 1854 roku.

Dzienniki mówiły o poselstwie *Sir Edwina-James* do Garibaldiego; następnie temu zaprzeczono, owoż dzisiejsze czasopisma angielskie umieściły list tego członka parlamentu, pisany do jednego z przyjaciół:

Neapol 8 września.

„Odgłos bębnow, hałas zbrojnych Kalabryczyków, usiłujących uszykować się w szeregi, turkot pojazdów przywożących z Neapolu deputacje do Garibaldiego, wszystko to zbudziło mnie o godzinie 4 zrana, w nędznej gospodzie, w której zatrzymałem się w Salerno. Garibaldi wstał był przed czwartą, przyjął deputację i ułożył się o szeregach swego wyjazdu do Neapolu. Wczoraj w Eboli prosił mnie o odwiedzenie siebie wieczorem, ale był tak zajęty, tak otoczony mnóstwem ludzi, że odożyłem widzenie się z nim do dzisiejszego rana. Udając się do wietnicy, słyszałem okrzyki ludu. Był to Garibaldi. Gwardja narodowa rozciągnęła się wzdłuż ulic, księża cisnęli się, aby dotknąć kraju szaty wielkiego meża. Gdy wszedłem do wietnicy, zbliżył się do mnie i rzekł: Panie Edwinie James, chodźmy pomówić. Wprowadził mnie do osobnego pokoju. Nie gwałcąc żadnej tajemnicy, mówiąc, że byłem proszony przez pewną osobę, zajmującą wysokie stanowisko, o uczynienie Garibaldiemu niektórych przełożeń co do objęcia przezeń władzy w Neapolu. Panie, rzekł głosem, który mnie uderzył, dyplomaci mają mię w podejrzeniu. Wytrwam w prawości względem Wiktora-Emmanuela; kocham go jak własne życie; służyłem mu bez przysięgi. Uczynię bezpośrednio wszystko co będzie w mej mocy dla ułatwienia przyłączenia w imię króla Piemontskiego, ale chcę to zrobić moim krojem. Zwróciłem jego uwagę na to, że anarchja może wybuchnąć w Neapolu, a wówczas wszystkie nadzieje, pielęgnowane w Anglii, w sprawie odrodzenia Włoch, będą daremne. Nie lekajcie się tego, odpowiedział; byleby lud mi dopomógł, natychmiast uczynię wszystko dla zapewnienia połączenia na rzecz Wiktora-Emmanuela. Powiedziałem mu iż wie, że Anglja ceni porządek, a także i wolność, że po obaleniu tyranji, nie należało tracić czasu do ustanowienia rządu konstytucyjnego. Odjeżdżam do Neapolu, rzekł, za pół godziny i spodziewam się, że się tam zobaczymy.”

AUSTRIA.

Wiedeń, 15 września. Rozprawy rady państwa, ciała politycznego bez żadnych konstytucyjnych rekojmi i mianowanego przez rząd, przyjmowane były z początki przez powszechność z najwyższą obojętnością. Opinia publiczna, opierając się na tym przekonaniu, że rada państwa w obecnym swoim składzie, będąc tylko cieniem narodowej reprezentacji, widziała w niej instytucję utworzoną jedynie w tym celu, aby uchwałom rządowym nadać pozór narodowego przyzwolenia. Rzeczą jest arcyprawdopodobną, że rząd nie przewidywał kierunku, jaki rozprawy rady państwa wezmą. Dzięki deputowanym węgierskim, rada rozwinęła swobodę rozbioru, niezależność zdania, które zwróciły na nią uwagę i zjednały jej spoleczucie kraju. Dziennik *Wschodnio-niemiecka poczta* zdaje przed sobą sprawę z tej zmiany i wyraża się w następujących słowach: Jakiekolwiek zdanie utworzył sobie naród o radzie państwa to pewna, że aż dotąd nigdy nie słyszano w stolicy państwa swobodnej rozprawy; nigdy w Austrii w czasach zwyczajnych nie widziano zwołanych mężów niezależnych od rządu do rozstrząsania budżetu. Przypomnijmy sobie rozprawy, które przed 12 laty miały zagać nową erę politycznego składu Austrii. Wszakże wstrząśnienia i wojna domowa, zakłócająca wówczas cesarstwo, dostarczyły bezwarunkowym przeciwnikom parlamentowych instytucji dowodów na potępienie wszystkiego, co z tych rozpraw wypłynęło; lubo znajdowały się i tam zarody, których rozwój byłby wielce pożądanym. Słowem poczytano ową epokę za ustęp, którego wspominać nie należało. Z tego to właśnie powodu wrazenie ogłaszanych przez dzienniki urzędowe rozpraw rady państwa w przedmiotach administracyjnych coraz wzrasta. Czyż można wierzyć, aby to miało zostać tylko przemijającym widowiskiem? Czyż nie należy raczej spodziewać się, że ta instytucja rozwinięta w swoich przyrodzonych warunkach? Niedawno jeszcze rozumiano, że zgromadzenie, przed którym odsłoniłoby rany państwa, powinno być koniecznie popełnane w otczłani. Odbite teraz doświadczenie zupełnie czego innego nauczyło; ufność i nadzieja lepszej przyszłości z każdym się dniem wzmagają. Godzi się już teraz wierzyć, że rozleglesie instytucje polityczne, oparte na podstawie wolnych rozpraw i reprezentacji potrzeb narodowych, tem pożyteczniejszymi będą dla państwa, im odpowiedzialniejszemi staną się duchowi czasu; obudzająca się życzliwość dla rady państwa ztąd mianowicie wynika, że to zgromadzenie przekonywa nas, iż Austrija już dojrzała do wytrzymania i toczenia parlamentowych rozpraw i że spójnia, wiążąca rozmaite części cesarstwa, jest dosyć silną aby wolne wynurzenie różnicy zdań nie było dla niego niebezpiecznem. Ktoby sądził, że państwo powinno upaść dla tego tylko, iż przeciwne sobie zasady, których istnienie jest niezaprzeczone, wystąpią do parlamentarnę walki, tenby dowiódł grubą nieznamośności dziejów. Im większa ilość ludzi, bądź wprost, bądź obojętnie przytoczenia się do rządu państwa, tem więcej jego organizacja utrwała się i potężnieje. Jest to pewnik, o którym z własną szkodą w naszym kraju nie pamiętano. Rada

państwa jest pierwszym krokiem na nową drogę, ogłoszoną z ławicy ministerjalnej. Obrady nad pytaniem *zasad*, nowem światłem rozjaśniając nasze położenie i spodziewać się należy, że czynny bez zwłoki pójdą za słowami i że śmiałe postanowienie wywinie się ze zgłębionych roztrząśnień.

Po tym wstępie zdamy we wtorkowym Kurjerze sprawę z kilku ostatnich posiedzeń rady państwa, o których, dla braku miejsca, dotąd byliśmy zmuszeni zamilczeć.

Gazeta kolońska otrzymała list z Wiednia z uwiadomieniem, że cesarz Franciszów miał powiedzieć księciu Metternichowi przed jego odjazdem, że Austrija najlepiej sobie poradziła, sprzedając Wenecję. Czeka ją więc tu na niebawne przełożenie w tym duchu; lecz w Wiedniu dziś wieciej niż kiedykolwiek postanowiono bronić Wenecji. Nikt w sferach rządowych nie myśli o dobrowolnym jej ustępstwie, chociażby dawano najogromniejsze pieniądze.

Dnia 17 września. Namiestnik cesarski w królestwie polskiem ks. Gorcezaków przybył tu wczoraj, po udzielonym przez namiestnika posłuchaniu u cesarza Franciszka Józefa, tegoż wieczora odjechał do Warszawy. Admiralicja Triestyńska zażądała znacznych zapasów żywności, tudzież innych potrzeb; zajęto się natychmiast ich wystaniem; droga żelazna południowa od d. 20 września do 10 października wyłączenie zatrudni się przewozem rzeczonych dostarczeń. Wielki ks. Toskański nabył znowu dwie ogromne posiadłości ziemskie w Czechach.

DEPESE TELEGRAFICZNE.

PARYŻ 19 września. Dziennik *le Constitutionnel* zaprzecza kategorycznie twierdzeniom tych, co utrzymują, że wyspy Sardynja i Elba mają wynagrodzić Francję za powiększenie państwa Wiktora-Emmanuela wcieleniem Obojga Sycylii.

TURYN 18 września. Zaden z postów zagranicznych, wyjawszy pana Talleyrand, nie otrzymał aż do dziś dnia rozkazu opuszczenia Turynu. 600 jeńców spoletafskich składają się z Irlandczyków. Generał Schmidt przywieziono do Turynu.

WIEDEN 18 września. Na posiedzeniu rady państwa, odbytem wczoraj w poniedziałek, kardynał Rauscher wziął obronę konkordatu, usiłując dowodzić, że kościół w Austrii nie jest bynajmniej wyjęty z pod wpływu rządu. Pan Maager odpowiedział, że w tej mierze odwołuje się do opinii powszechnej; hr. Apponji i wielu innych członków węgierskich Rady państwa, objawili z drugiej strony zdanie, że warunki konkordatu nadwierzają prawa służące prymasowi Węgier.

WIEDEN 19 września. Ks. Serbski Miłosz umarł.

MARSYLJA 18 września. Telegraf mędzdy Arezzo i Peruzo nie został dotąd naprawiony. Listy z Rzymu zapewniają, że papież przez manifest wezwie państwa katolickie na pomoc. Podług tychże listów, kilka rot francuzkich wyszło z Civita Vecchia dla uspokojenia rozruchów w Viterbo. Podług ostatnich depesz generała Lamoriciere, przybył on d. 15 do Macerata przyspieszonym pochodem; za nim szedł generał Pimodan; chwali postępowanie swych wojsk. Kolumna Kanslera cofnęła się z Sinigaglia do Ankony.

Monitor powszechny ogłasza następną depeszę.

ALGIER 17 września. Cesarz i cesarzowa przybyli do Algieru, chociaż żegluga była trudna dla niepogody. Minister Algierji i osad, tudzież generał Martimprey, naczelny wódz sił lądowych i morskich, przybyli na pokład Orła dla wzięcia rozkazów cesarskich. O godzinie 9 nastąpiło wylądowanie wśród wystrzałów dział z twierdzy i okrętów stojących w zatoce. Cesarstwo udali się do katedry i znaleźli po drodze szwadrony Spahów, tudzież wszystkich agów i Kaidów na czele swych gumso. O południu jego wysokość bej Tunetański zawinął do zatoki na fregacie *Pi o r u n*, oddanej na jego usługi; przybył zaś dla pozdrowienia cesarstwa, po wylądowaniu przyjęto go z zaszczytami należnymi jego stopniowi. Cesarz i cesarzowa udzielił mu posłuchanie; jeden z braci cesarza Marokańskiego podobnie jest w ciągu dnia oczekiwany.

TURYN 19 września. Główna kwatery wojska Sardynskiego znajduje się w Tolentino. Kolumna generała Mazzi posuwa swoje obroty ku Viterbo. Ludność Terni powstała przy okrzykach: Niech żyje Wiktor Emmanuel. Ustanowiono rząd tymczasowy. Wczoraj zrana generał Lamoriciere uderzył na generała Cialdini w 11000 ludzi, spólcześnie załoga angielska uczyniła silną wycieczkę. Po zaciętej walce nieprzyjaciół został zupełnie rozbity, zostawując w naszym ręku wielką liczbę jeńców i rannych; między ostatnimi znajduje się generał Pimodan. Zdobyliśmy niezmierną moc broni i 6 dział.

TURYN 20 września. W skutek bitwy d. 18 największa część wojska papieskiego kapitulowała. Wojska cudzoziemskie wróca do swoich krajów. Lamoriciere, z niewielu jeźdźcami, zdołał dostać się do Ankony, przedarłszy się przez wawozy Monte-Comero. Prócz Ankony nie istnieje już ani jeden bataljon papieski. Generał Pimodan umarł w nocny.

WIEDEN 18 września. Parostatek francuzki, *Sekwana i Rodan*, zawinął dziś rano do portu Triestyńskiego, przypluwając z An-

kony, którą opuścił wczoraj po południu. Uwiadomił, że twierdza została już otoczona od lądu i że 10 statków nieprzyjacielskich wkrótce uderzą na nią od morza.

KONSTANTYNOPOL, 19 września. W Akrze nie było rzezi. Syrja jest spokojną. Stan zdrowia wyborny. Wysłano nowy pułk, zastąpiono go redifami; moneta bardzo się podnosi. Abd-el-Kader otrzymał order Medżydye 1-go stopnia, nadany mu przez Sultana.

MARSYLJA, 19 września. Wiadomości z Konstantynopola z d. 12 donoszą, że kommissarz pruski odpłynął do Bejrutu i tym sposobem uzupełni nadzwyczajną kommissję. Jenerał Beaufort ułożył się z Fuad-paszą, który zwołał naczelników metualisów, zakazał im udzielać schronienia Druzom. Utrzymują, że działania wojenne zaczną się, skoro miną upały. Zapewniają, że Fuad-pasza przeszkodził powstaniu w Napluzie przez wysłanie tam dwóch bataljonów.

PARYŻ, 21 września. Monitor powszechny ogłasza następną depezę: Algier 19 września. Zabawy dawane dla cesarstwa były bardzo świetne. Cesarzowa, zasmucona zatrważającymi wiadomościami o zdrowiu siostry, nie była na halu. Natychmiast po uczcie, cesarsko wsiadła na okręt i odpłynęła o północy do Marsylii. Dokąd przybyć mają w piątek o godz. 4-ej po południu.

TURYŃ, 20 września. Ogłoszono urządzenie o odniesionem zwycięstwie przez jenerała Cialdini. Miasto jest w radości i całe oświecone.

Dziennik Harmonja został zatrzymany z powodu obelżywego artykułu przeciw cesarzowi Francuzów.

Gazeta urzędowa zaprzecza istnieniu mniemanych listów pisanych do króla lub przezeń odebranych.

CASERTA, wtorek 18 września. Kapua ma dziś kapitulować. P. Saffi mianowany prodyktorem Sycylii. P. Brenier opuści Neapol w poniedziałek; Mazzini tu przybył. Mówią, że główna kwatera Garibaldiego będzie przeniesioną jutro we środę do Kapui. Republikancka demonstracja, którą grożono wczoraj, nie miała miejsca.

LONDYN, czwartek 20 września. Zakład Reutera udziela następną depezę:

List Garibaldiego, pisany do króla, domaga się o bezpośrednie oddalenie z gabinetu pp. Cavour i Farini. Garibaldi prócz tego żąda przysłania 30,000 wojska sardyńskiego na załogę do Neapolu. Te warunki są położone za nieodzowne do utrzymania dobrego porozumienia Garibaldiego z Piemontem. Król odpisał na ten list, ale treść odpowiedzi nie jest wiadoma. Gabinet zakommunikuje parlamentowi wymagania Garibaldiego i żądać będzie potwierdzenia swych czynności. W razie oświadczenia się większości z nagana, ministerstwo poda się do dymisji. Panuje żywa niespokojność w Turynie.

PARYŻ, sobota 22 września. Kawaler Nigra, poseł nadzwyczajny i minister pełnomocny piemoncki, opuścił Paryż. Sekretarz sprawować będzie interessa legacji.

Monitor powszechny donosi, że cesarstwo wylądowali z powrotem z Algierji.

GENUA, piątek 21 września. Wiadomości z Neapolu dochodzą do 18 września: Garibaldiści przecięli związek między Gaetą i Kapuą, Garibaldi mianował p. Mordini prodyktorem Sycylii, wydał nową proklamację, oznajmującą, że teraz nie zawyrokuje połączenia i że dopiero w Rzymie ogłosi królestwo Włoskie.

wszystkim co się uczy muzyki; że do liczby znanych już i zasłużonych nauczycieli muzyki przybył jeszcze jeden, co z pożytkiem dla ogółu będzie na tej niwie pracować.

— Na scenie naszej przedstawiono w ubiegłym tygodniu: *Szlachectwo duszy*, Jana Chęćcińskiego, *Wieniec Grochowy* Małeckiego; *Pani kasztelanowa* Korzeniowskiego, *Odlutki i poca* Fredry i kilka wodewilów.

Pani Dombrowska dwa razy tańczyła solo. Czujemy się obowiązani, ostrzedz dyrekcją, że w Wiencu Grochowym, pomimo wielu zalet, jest wiele wyrażen trochę zabawnych a nawet nieprzyzwoitych, z których bardzo łatwo oczyścić komedję, nie ubliżając utworowi.

Dziwiło nas nie pomału, że p. Małcki, co się kształcił, jak to widzieć można z jego *Listu żelaznego*, na wzorach greckich, mógł się zniżyć do płaskich conceptów, które autor Paskowi w usta wkłada.

Są postaci, prawie historyczne, jak Pasek, które trzeba oszczędzać, wyprowadzając je na widok publiczny. Powoduje nas do tej uwagi jeszcze inny wzgląd, a mianowicie że na przedstawieniu mogą być młode osoby, które łatwo się obejdą bez wiadomości o maksynach może praktycznych, ale nazbyt doraźnie wypowiadanych przez Paska o wdowim stanie.

Co do wykonania, możemy tylko podziękować pp. Nowińskiemu, Dombrowskiemu, Malewskiemu i Chęćmickowskiemu, p. Laskowski i p. Wandzie Leszczyńskiej, za doskonałe oddanie postaci do komedji wchodzących.

Po przedstawieniu publiczność wywołała pokilkakroć p. Nowińskiego i p. Wandę Leszczyńską i osypała bukietami.

W Kasztelanowej zachwycaliśmy się nieporównaną grą p. Borawskiej (rola kasztelanowej) — bo, daj, że na żadnej scenie polskiej, nie ma artystki, coby p. Borawską w podobnych rolach mogła zastąpić — tyle w jej grze powagi i godności, połączonej z zimną dumą stariej magnatki.

Wzeszła sobotę po raz pierwszy widzieliśmy p. Rostkowską po powrocie z Warszawy w roli Elwiry w Ernanim Verdiego.

Publiczność serdecznie ją przyjęła, jakby pragnąc wynagrodzić artystkę, że nie opuściła naszej sceny dla rozleglejszej przyszłości.

Całą partję Elwiry, odśpiewała p. Rostkowska sumiennie, czysto, z łatwością — wszystkie miejsca śpiewne, spady z wysokich tonów na niskie piersiowe bardzo były pięknie wykonane, bo przypadają do natury jej głosu. W kilku recitativach, jak naprzykład w pierwszym akcie „w głębi serca jest coś skrytego” i t. d. i w innych potrafiła pani Rostkowska, potraścić słuchaczami, tyle było prawdy i uczucia w intonacji, chociaż w ogóle moglibyśmy zrobić mały zarzut, że głos jej czysty, śpiew poprawny, nie zawsze bywa ogrzany uczuciem — i dla tego niektóre dramatyczne przejścia słabną, np. scena z królem w 1-szym akcie, gdy Elwira wyrzyna sztylet — wyglądała blade.

Do numerów najpiękniej wykonanych należy, andante arji pierwszego aktu, duet z trzeciego i tercet

Otoż machina Burgesa i Keya otrzymała na probie pierwszeństwo, żęła prędko, dzielnie, dokładnie i okazała się tak mocną, że uniesiona przez dwa percheronskie konie, spłoszone w poprzek zagonów, które niełatwo schwymano, żadnego nieponiosła szwanku i żęła dalej dokładnie. Zwyczajnych koni do niej zaprzęgać należy 4-ry. Tych żniwiarek żęło w samem lubelskim w obecnych żniwach 13.

Ks. Podlaszczycki sprowadził tu także swoją żniwiarkę, lecz proba okazała, że to narzędzie nigdy użytecznym nie będzie; żniwiarka p. Boguszewskiego jest dopiero w drodze prób i ulepszeń, daj Boże, aby doszła do praktyczności, bo cena 30 rubli bardzo za nią przemawia.

Na trzeci dzień wystawy po odhyciu prób machin i konkursu oraczy różnemi narzędziami, przystąpiono do rozdania nagród, poczem nastąpiła tryumfalna processja oprowadzania po celniejszych ulicach miasta premjowanych zwierząt, koni bydła, owiec, drobiu i t. d. na czele której jechał konno prezydent miasta Lublina, dalej cechy z chorągiewkami a następnie prowadzono nagrodzone sztuki. Zakończyły wysciigi konne.

Staraniem Tow. Królestwo Polskie cieszy się już obecnie otwarciem w każdej gubernji szkół rolniczych z praktycznymi przy nich fermami; w gub. Augustowskiej tylko otwarcie szkoły do wiosny wstrzymać się musi z powodu niewykończenia budowli, w tej gubernji szkoła rolnicza znajdować się będzie w bliskości założonej dawniej piscifactory, aby uczniowie i w rybostwie praktycznie kształcić się mogli. Czytamy już w pismach perjodycznych Królestwa ogłoszenia domów rolniczych handlowych o dopełnionych przedażach, commissach, o całym obrocie handlowem i zagranicznym. Już prawie każda gub. ma swoje domy zleceń, towarzystwa zabezpieczające od gradobicia i t. p. duch asocjacji przeniknął wszystkich ziemian, którzy poznali, że rolnictwo jak każda gałęź przemysłu wtenczas silne, kiedy wspólnymi siłami wspierane, że jednostkowe działanie, prócz próżnych wysiłków, nie zdziałać nie jest w stanie. — Upřednio donosiliśmy o otwarciu domu rolników nad-niemeńskich. Czasby już i nam zacząć działać, początki są, tak pięknie i zgodnie na pierwszych zebraniach naradzaliśmy się, jak myśleć, mające istotne dobro krajowego rolnictwa na celu, w czyn wprowadzać. Nietylko cała Rossja środkowa, ale Syberja i Kaukaz mają już swoje Tow. rolnicze i działają energicznie, obok Królestwo Polskie, a my czyżbyśmy czekali aż nas Hotentoci uprzędzą.

Roczniki Tow. rolni za miesiąc sierpień wyszły z druku i zawierają:

- 1) Dodatek do sprawozdania z ostatnich posiedzeń sekcji inwentarza na ogólnem zebraniu odbytych.
- 2) Znaczenie pracy w rolnictwie przez Stanisława Horyń.
- 3) O żywieniu bydła burakami S. Z.
- 4) Ogólne uwagi nad owczarstwem Leona Kąkolewskiego.

W Rozmaitościach umieszczono jako lekarstwo na motylce u owiec praktycznie wyprobowane

KURYER WILEŃSKI wychodzić będzie w czwartym kwartale w tym samym składzie i treści, jak dotąd.

Upraszamy łaskawych prenumeratorów o wczesne zgłoszenie się do kantoru redakcji w Wilnie z dołączeniem trzech rub. sr.

Redakcja posiada niewielką liczbę egzemplarzy za rok cały. Życzący mogą nabyć za pierwsze półrocze t. j. od 1 stycznia do 1 lipca, płacąc rs. 4. Za drugie zaś półrocze od 1 lipca, rs. 6.

Kwartalnie (rs. 3) lub też miesięcznie (1 rs.) prenumerować można, oprócz Wilna, w St. Petersburgu u Piotra Kraszeninnikowa (przy Newskim prospekte, dom Greffa), w Warszawie u Okońskiego, w Rijowie u Idzikowskiego, w Mińsku u Kowalewskiego, w Kownie u Mron-

— I. J. Okoński w Warszawie otrzymał nowości literatury czeskiej.

— Marmurowy posąg Perseusza, arcydzieło Kanowy, sprowadzono do Warszawy i umieszczono w Hotelu Europejskim.

— Ziemiaki w Królestwie wszędzie się psują. *Gazeta Warszawska* (do 242):

— W liście z Rzymu korespondent zbija własne zdanie, iż poezja zamarzyła w piersiach Włochów. Ubogi mnich, którego burze światowe zagnały za młodu do zakonnej przystani, dwudziesto-ośmioletni Augustjanin, ojciec Filip Balzofiore, występuje obecnie jako poeta, równy Leopardemu natchnieniem, wyższy od niego wiarą, jako mówca równy Lacordaire'owi, wyższy od niego brakiem czci dla św. inkwizycji. Jest on Sycylijszym, i pomimo przykucia do form starych a nieruchomych, gorącym miłośnikiem swobody. Przytoczony przez korespondenta urywek jego poezji jest pełen ognia i namaszczenia.

— Kontraktem urzędowym przed regentem w Siedlcach spisany, otwarta została spółka domu zleceń rolników podlaskich; podług kontraktu i instrukcji akcjonariusze wniosą gotowiznę za akcje od dnia 13 września do 1 października, w którym (skoro połowa gotowizny za akcje zebraną będzie) spółka czynności swe rozpocznie.

— Z powodu mającego nastąpić połączenia Libawy drogą libawsko-jurborską z Królestwem i zaniegnięciem rolników nadniemeńskich będzie tam mieć swego agenta. Życzymy tego z całej duszy: może też i nasi rolnicy, doświadczony dobrodziejstw takich spółek, pomyslą o założeniu ich u siebie.

— W Nowymy targu pod Tatrami, dyrektor tamecznej szkoły normalnej p. Bobakiewicz, prócz szkolnych swych obowiązków, które wzorowie wypełnia, zajmuje się nadio z całym zapałem zaopatrywaniem przedmieść i okolic drzewami owocowymi i obudzeniem zamożnością do ogrodnictwa. Utrzymuje u siebie piękny ogród, rozdaje po kilkaset szczepów rocznie okolicznym mieszkańcom, i to darmo, uczy szczepić i sam szczepi dla drugich. Co by to za piękny był wzór do naśladowania dla nauczycieli w dobrach rządowych u nas, gdyby ci choć trochę sięgali wyżej nad zwyczajnych najemników!

— P. F. Dmochowski przygotował do druku skróconą historję powszechną Cezara Cantu.

— P. Joanna Belejowska przełożyła dziełko Karola de Sainte Foi p. t. *Godziny rozmyślenia*, czyli rady i przestrogi dla dziewic. Dziełko to, jak zapewnia gazeta, odznacza się świeżością myśli obok ujmującej prostoty.

— W Nowym Sadzie poczęto wychodzić czasopismo serbskie p. t. „Słowenka”. W Zagrzebiu od 1 października poczęto wychodzić w języku kroatyckim czasopismo „Pozor”. Profesor L. Świłowicz przygotowuje do druku historję Dalmacji.

GAWĘDA NAUKOWA

O odradzaniu się części żywych (*).

Życie, raz nadane przez Najwyższego stwór-

cę, są umieszczone. Po odcięciu łapki lub pletwy, zarodek odkryty rozwijać się poczyna i wyrasta w nową łapkę salamandry, lub pletwę ryby.

Zdolność odradzania najwidoczniej się wykazuje z doświadczeń Flourens'a, które robił w celu wykrycia dróg formowania się kości u zwierząt kręgowych.

Teorja Flourens'a formowania się kości.

Pewien chirurg w Londynie nabył u farbiarza wieprza, po zabiciu którego znaleziono w nim wszystkie kości aż do szpiku czerwone. Zdziwiony i zaciekawiony chirurg zaczął dochodzić przyczyny zafarbowania kości. Pokazało się, że farbiarz do zwyczajnej strawy wieprza dolewał pozostałość od farb roślinnych, szczególnie zaś resztki marzanny farbiarskiej (Rubia tinctorum), którą wieprzak bardzo lubił. Zaczęto robić doświadczenia: kur, któremu do pokarmu dokładano marzannę w proszku, zdechł po dwóch tygodniach, a kości już czerwone w nim znaleziono, chrząstki jednak, głowy i ścięgna zostały przy swym zwyczajnym kolorze; zafarbowane zostały tylko kości. Duhamel, w 1839 roku, powtarzał wyżej wymienione doświadczenia nad gołębiami, kurami, świńmi, i zawsze otrzymywał te same rezultaty: kości od marzanny farbowały się na czerwono. Chcąc dojść do jakiejś prawdy fizjologicznej, Duhamel karmi wieprza marzanną; po kilku tygodniach daje mu pokarm zwyczajny, bez dodatku marzanny; a jeszcze po kilku tygodniach zabija go, i znajduje kości w swoim zwyczajnym kolorze, po rozpiłowaniu zaś kości znalazł, że warstwa czerwona była jakby do wewnątrz odsunięta, i przykryta warstwą kości zwyczajną. Na innym osobniku Duhamel przedłuża doświadczenia jeszcze kilku tygodniami i w tym czasie karmi swinię znowu marzanną. Po jej zabiciu, znalazł zewnętrzną warstwę czerwoną, po niej następująca ku wnętrzu kości biała, a jeszcze głębiej znowu czerwoną. Zjął wniosek oczywisty, że kość rośnie w grubość przez dodanie warstw od zewnątrz.

Doświadczenia Duhamela tę tylko prawdę wniosły do nauki.

Flourens, powtarzając doświadczenia Duhamela, odkrył, że w miarę jak kość przybywa przez dodanie warstw od zewnątrz, warstwy wewnętrzne znikają; warstwa biała wewnętrzna coraz cieńszą się staje, znika, a jej miejsce warstwa czerwona zajmuje; i ta z kolei cienieje, warstewka biała, co ją obejmuje, zbliża się ku środkowi, i gdy tamka zniknie, staje się wewnętrzną i t. d. Jeżeli z drutu platynowego nałożymy pierścień na kość młodego zwierzęcia, po pewnym przeciągu czasu pierścień znajdziemy w samej masie kości, a jeszcze po niejakim czasie w szpikowym kanale kości, na którą pierścień był włożony. Kość zatem, która była na początku doświadczenia, znikła, a nikta stopniowie od wewnątrz; nowa zaś formowała się od zewnątrz.

Lecz gdzież są narzędzia formujące nową i absorbujące, wsiąkające starą kość?

Odpowiedział nam na to pytanie sam Flourens, i odpowiedział nie przypuszczeniem, nie nowo utworzoną siłą,—odpowiedział faktami.

Powierzchnia każdej kości powleczona jest błoną, która

operacji. Po zbadaniu pokazało się, iż obawa chorego nie była daremną; odjęto zatem i pozostałą część obojczyka w tenże sam sposób, zostawiając błonę kostną. Po niejakim czasie obojczyk odrósł i ramię mogło wykonywać wszystkie ruchy prawie tak swobodnie, jak w zdrowej ręce. Spodziewać się zatem należy, iż amputacje, przynajmniej w niektórych razach, zamienione zostaną podobnym odjęciem kości.

(Dokończenie nastąpi).

KORESPONDENCJA

KURYERA WILEŃSKIEGO.

Wiedeń, 15 września 1860 r.

Dramat włoski zakończył trzeci akt. Dynastia Burbonów nie znalazła bohaterów w obronie swęj sprawy. Zanosilo się na bratobójczą walkę, skończyło się na rezygnacji, i lepij się stało. Ludzkość na tém nic nie straciła.—„Times” słusznie, choć nielitościwie o rządzie byłym powiada „że ustąpił ze sceny nie wywoławszy łez i pieśni żałoby (unwept, unsung).” Zresztą, kto znał stosunki kraju tego, ducha i siłę oporu, ten mógł przewidzieć, że się tam tak skończy. Teraz zaczęną się trudności nie z Legacjami—ale z Wenecją. Austrja się zbroi, nie głośno, ale ciągle. Prócz armji znacznej, którą utrzymuje w Dalmacji, Karyntji i Wenecji, jak z pewnego źródła mi wiadomo, od ósmiu dni kompletują 15 pułków piechoty, nieznacznie na stopę wojenną. Podług oświadczeń dyplomacji austriackiej i stanu finansów wnosić by można, że Austrja nie rozpocznie wojny; ale niepodobna sobie tego wytłumaczyć—o czem nawet dzienniki nie wspominają,—na co tak tu, jak i w Czechach werbują do strzelców. W Wiedniu w 4-ch miejscach przyjmują ochotników, od 15 do 36 lat, cywilnym dają na rękę 10, a wysłużonym wojskowym 20 guldenów; nawet do pułku strzelców celnych tyrolskich koło Wiednia przyjmują ochotników—czego dotąd nigdy nie bywało, bo ten pułk (Kaiser-Jaeger) jedyny, jaki Tyrol stawia, składał się dotąd z samych doborowych strzelców tyrolskich gór. Chociaż tu nikt nie zapoznaje ważności wypadków politycznych, jednak tak się wszyscy z tém oswoili i gotowi przyjąć fakta dokonane, że mimowolnie uwaga zwróconą jest mniej na wewnątrz jak na organizację wewnętrzną—i ta głównie zajmuje. Nie idzie tu o formy, o szczegóły, ale o miarę, o donośność koncesyj i praw autonomicznych, a nade wszystko o wolny rozwój narodowości, z jakich się składa państwo austriackie. Jeśliby się udało uorganizować *calosć* tak (np. jak zjednoczone Stany Ameryki), że każdy kraj będzie się mógł urządzić w domu, jak mu to się zdawać będzie najkorzystniej, toby było wielkie szczęście dla Austrji; bo tylko autonomia prowincji, na podstawach historycznych przeprowadzona śmia-

wyżyć. Dwóch członków z Galicji robiło zarzuty administracji dawnych dotacji, a między innymi przytoczyli przykład, że jeden legat przeszło 100,000 guldenów wynoszący, na utrzymanie kilku młodych ludzi ze szlachty, chcących się naukowo kształcić przeznaczony,—od roku 1808 nie został dotąd użytym podług woli legatarjusza. Minister oświecenia hr. Thun odpowiedział, że będzie się starał zrobić, co słusznie, ale w tej chwili nie wie jak rzecz się ma. Ważna była interpellacja względem uniwersytetu Krakowskiego, Ten instytut ma z różnych dotacji, pochodzących z czasów polskich—summę 3³/₄ milionów guldenów i procenta zaległe od r. 1818, co by reprezentowało summę 10 milionów najmniej. Ta starożytna wszechnica, która wkrótce swą 500 letnią obchodzić będzie rocznicę, jest najgorzej utrzymana, choć ma największe fundusze. Czyli rząd będzie miał *wolę i możność* powrócenia każdej prowincji jej funduszów, które w różnych czasach pozabierano i do ogólnej kasy włożono, niewiadomo, ale podług stanu dzisiejszego finansów sądząc, choćby chciał nie będzie w stanie. Zawsze jest to wielki postęp, że się takie rzeczy wysławiają i że publiczność o nich ma wyobrażenie prawdziwe. Prędzej czy później opinja publiczna wymoże to, co sprawiedliwe i święte.

(Dokończenie nastąpi).

Z nad żągieny, 25 sierpnia 1860.

W szesnastym wieku potworzyły się nazwiska, familijne imiona w Letuwie. W początku siedemnastego wieku już wszyscy, w klasie uprzywilejowanej, nazywali się albo, z polską, na „ski, cki,” od posiadanych majątności, albo, z słowiańsko-rusińska, skutkiem wprowadzania języka tego w dokumentalność, na „wicz,” przez zastąpienie niem swojskich zakończeń: *is, as, unas*, czyli przez nazwę po oju, w duchu słowiańskiej mowy. Dochowane z tego czasu dokumenta najdosadniej o tém przekonywają.

Skutkiem takiego nielogicznego skaleczenia imion lub przybrania nazwisk przez szlachtę w duchu tej lub owej obcej mowy, i lud nasz letuwański, acz do dziś dnia niewynarodowiony, lecz już natenczas w poddaństwie będący, przekręcał nieraz i dotąd przekręca rodowe nazwiska swoje, skoro tylko, jakimkolwiek sposobem, staje na drodze osobistego usamowolnienia. To zaś przekręcanie, posunięte do najzawilszych przeobrażeń, prowadzi go do nieuznania godności rodowej, do upodlenia samego siebie i fałszu, i rozpręga łączność rodzinną, jako to, naprzykład, bywa, że gdy jeden brat nazywa się: Cwilis, drugi przeważa się Brzezińskim, inny znów z ojca Szaszis'a pod przybranem imieniem Szefeld'a egzystuje.

A wszystko to zły przykład, dany ludowi z gór, przez klasę uprzywilejowaną i niezastanowie-

wiadomość i że panowie dający młodzieży ludowej poświadczenia na prawo szkolnego kształcenia się, jako to prywatni ziemscy właściciele, tak również zarządzający okręgami dóbr skarbowych, nieraz dopuszczają nadal podobnego samozwaństwa, obrażającego wolę rządu a niemniej gwałtownego prawa: rodziny, społeczeństwa i indywidualności.

Letuwanin.

z ptu Wilejskiego. 8 września 1860 r.

Szukając porównania dla powiatu Wilejskiego, przyszła mi na myśl gładka batystowa chusteczka elegantki, której brzegi tylko obramowane haftem i koroną, cenniejsze są o wiele od środka. W istocie środek powiatu, czy jego kość pacierzowa, począwszy od Mołodeczna, przez Wilejkę do Dolhinowa i Dokszy, mil około piętnastu, ma ziemię jałową, piaszczystą, — a że właśnie jedyna droga pocztowa przerywa powiat w tym kierunku: powiat cały okryczany za ojczyzną lichych błot, płonnych piasków, jałowcu i kamieni. Tak się ma z kością pacierzową, szeroko rozpościerającą zebra tego samego gatunku; dalej jednak porosły mięsa wyborne: jak okolice Lebedziewa, ku Oszmianie; Dunilowicz i Miadziola, ku Dziśnie; Ołkowicz, Radoszkowicz i Gródka, ku Mińskiej gubernji. Znajdą się tam i pyszne czarnoziemie i pszenne hleje i urodzajne szaraki; — ale że tego w stosunku do ogółu arcy-homeopatycznie — Bogiem a prawdą — trzeba całosć do mierności zaliczyć, poprzestając na tém czém Bóg obdarzył, — a zajrzeć bezstronnie co ludzie z tego urobić potrafil.

W handlu i przemyśle nie postąpili krokiem. Już to pod tym względem świecie holdują pamięci ojców i ani łokciem mierzyć, ani funtem ważyć literalnie nie umieją. Może za nadto pamiętają o tém, że przed czterdziestą laty nie spełna, wielu właścicieli ziemskich, korzystając ze spławnej Wilży, posiadało własne strugi, na własne ryzyko skupowali cerealia i sami w Królewcu je sprzedając, wracali stamtąd z kolonialnymi towarami, swoje i sąsiednie śpiżarnie i sklepy w nie zaopatrując. Handel siedzi pomysłnie; wiele folwarków za królewskie pieniądze kupionych i dziś się w ręku spadkobierców owych przedsiębiorców znajduje. Z laty cła się podniosły, Wilja się zanieczyściła, a mieszkańcy niezukające innych środków, niesposobni do żadnej pracy, współnych sił potrzebujących, oddali handel w ręce żydów i dziś bez ich pomocy kartofli do swoich gorzelni skupić u sąsiadów nie zdołają.

Przemysł ogranicza się na dwóch niedźnych hutach i jednej fabryce sukiennej, mało i licho produkujących i zostających też w ręku nieproszonej opiekunów naszego kraju.

Gospodarstwo rolne za to podnosi się codziennie. Kiedyś mówiono, że potrzeba jest matką wynalazków; u nas do wynalazków jeszcze nie przyszło i przyszłowie możemy zmienić na: potrzeba jest matką pracy. Dowodem tego gospodarstwo w Wilejskim powiecie, które się rozwija najciszej właśnie na płonnej glebie; tam gdzie ojciec, w dziesięć i więcej ziaren plony zbierał, synowie, nie nadużywając darów Bożych, o więcej też mało się troszają; idą drogą proaiców; uprawiają trzypółówkę, ogledniejsi tylko, stosując postępek do ekonomicznego credo: lubko, lubkę przynieś — zasiewaj ile sił i nad siły często; a złąd coraz się części objawiające kolkiję pomiędzy nieopatrzniymi właścicielami, a obaroznymi nad zwyczaj miejscowy robotniczą, włościanami.

Ala proszę rzucić okiem, na okoliczne Sahary i na ślicznie uprawne oazy łanów Lubania, Wiazynia, Sitea i wielu innych pomniejszych folwarków; ujrzysz tam bujne złote zboża, pyszne smaragdowe koniczyny, ba! nawet dają się i okopowe rośliny, siane na wypas, postrzegac. Znajdzie się tu i stada poprawnych owiec, których się wельny od 20—25 rubli za pud sprzedają i nie skarlate bydy i karczowane łaki i porządne budowle, — ba! co dziwniejsza, kosaczy i żniejce naje i (o zbyt!) własnych poddanych, za przebraną powinność gotówką opłacanych.

Szkoda, że strony materialna i moralna, ozezone przez naukę i prowadzone systematycznie szeroką drogą rozwoju, w praktyce częstokroć do rozrodu są zmuszone i rozdzielają się zwykle na obozy egoizmu i zasługi. Ow postępek gospodarczy, skropiony rżęsiście potem rozumnej pracy i wytrwania, musi się niestety! zwłaszcza na nieplodnej ziemi, opierać głównie na gorzelniach, zasilających dzielnie rolę i ułatwiających zbyt produktów właścicielom, a gangrenujących moralnie włościan i utrzymujących ich w ciągłym ubóstwie. Produkcja tak ważna, musi mieć dostateczną ilość konsumentów, a olbrzymie summy, opłacone rządowi, przez akcyjnych przedsiębiorców, ich zyski ogromne, wspólnie z tak kosztowną administracją, równie jak tysiące żydów do szynkowania wódka tylko, wygodnie żyjących, dosadnie przekonują z kogo i z kąd się te bajejne summy wyzyskują. Są do tyła naiwni, że o polepszeniu bytu włościan marzą i mówią, podając przeróżne środki, niepomni, że rak żądniemi łagodzącymi kompressami wyprowadzić się nie daje i zawsze się kończy zniszczeniem całego organizmu. Wszakże zaczynają i tutaj o tém myśleć: a upowszechniające się fermentowane karmy, parniki i uprawa na większą szalę okopowych roślin, każe wierzyć, że się gorzelnie powoli niemi zastąpią. Wyznawcy praw własności, pragnący podnieść swój byt materialny, nie powinni się targać na byt moralny i materialny biednych włościan; zastanówmy się nad tą zasadą, uderzmy się w piersi, a pia desideria uwienczą się skutkiem szlachetnych czynów.

Lato niepomysłne dla gospodarzy pozwoliło tutaj jednak zebrać plony nieporożnięte. Angielska atmosfera wiele na dobroć ziarna wpłynęła, duzo nikłego w gumnach leży, siana nie mało, bez fors, na brunatne się przerobiło, grochy i lny prawie zginęły powszechnie, urodzaj jednak reszty zboża i traw pastewnych wcale niezły, zwłaszcza w porównaniu z ogłaszanemi przez gazetę i listy zewsząd klęskami i utyskiwaniami; kartofle, które obiecywały zbiory obfite, z początkiem sierpnia już się psuć zaczęły, łodygi od

dawna zeschnęły, a co gorsza i same mocno się psują i od kilku dni, w wielu miejscach je kopią, dotąd liczą na morgę od 20—25 beczek. Na lek- kich gruntach jest nadzieja, że zwycięsko wyjdą z powszechnej zarazy i jakoś to będzie, że mieszczka Wilejskiego powiatu, nie pozadzroszczą w tym roku innym żyźniejszym krajom i powtórzą przysłowie włościan tutejszych. „Nasza ziemia choć nie rodzi, ale z chleba nie zwodzi.“ (Dokonczenie nastąpi).

O żniwiarach w ogólności a w szczególności o żniwiarce systemu Hussey'a i Drey'a.

Kurjer Wileński, stawszy się sensorium commune organizacji naszej Litwy, bardzo użyteczny podaje projekt ogłoszenia publiczności miejsc, w których żniwiarki będą zastosowane do użycia w żniwach terocicznych. Czyniąc zadose wspomnionemu wezwaniu, donoszę iż w gubernji Grodzieńskiej powiecie Sokolskim w folwarku Zubowszczyzna żniwiarka Systemu Hussey'a i Drey'a żnie obecnie jarzynę, a oziminę już pożyła.

Któż niepojmuję, że celem rzezonnych ogłoszeń jest powołać ziemian do obserwacji nad tém zaczynając się u nas wprowadzać w praktykę narzędziem, że te obserwacje dążyć powinny do zbadania wszelkich okoliczności towarzyszących użyciu maszyny żniwniej, do obliczenia jej wad, kaprysów i wymagań, którym zadosyć uczynić należy, bądź w czasie samego żniwa, bądź też przedwczesnie. Drugi rok obserwacji ze żniwiarkami ośmiela mię do rzucenia kilku uwag pod względem użycia i zastosowania tego narzędzia do gospodarstwa litewskich.

Pół wieku upływa jak w 1810 roku Sir John Sinclair poraz pierwszy ogłosił czytelnikom swoim, że towarzystwo Farmistów (Farmisting Society) w Dalkeith wyznaczyło nagrodę wynalazcy narzędzia, mogącego oszczędzić czas i siłę rąk ludzkich przy żęciu zboża. Był to, zdaje się, najpierwszy pomysł rzucony w świat, najpierwsze ziarno, które przez 50 lat kielkowało i rości, nim wydało, acz mało zasilając, wszakże już pożywny owoc dla rolnictwa. Szkojca najpierw podała myśl przyniesienia ulgi rękóm zamozolonym sierpem, i ona też najpierwsza ujrzała maszynę zbudowaną do żęcia. M. Smith Szkot z Deanston w roku 1814 przedstawił wymyśloną żniwiarkę przez siebie towarzystwu wspomnionemu. Maszyna ta, jako najpierwsza w swoim rodzaju, niemożna być doskonałą i wystarczającą potrzebom rolników; a lubo egzamen jury odmówił nagrody wynalazcy, wszakże wynalazek ten, stał się bodźcem dla wszystkich do rywalizacji. Przez 15 lat, po różnych stronach świata wyteżały się umysły nad zbudowaniem maszyny żniwniej. Ale przeznaczenie mieć chciało, by Szkojca była ojczyzną i pomysłu i wykonania maszyny do żęcia; i oto Patryk Bell, pastor z parafji Carmyle w księstwie Forfar, w r. 1829 wpadł na pomysł szczęśliwszy od Smitha, zastosowania piły z nożami sierpowymi do ciągnięcia zboża, nadając jej ruchy obrotem kół. Maszyna tego rodzaju przedstawiona towarzystwu Szkoickiemu (The Highland Society of Scotland at Edinburgh) uwieńczyła się nagrodą 55 funtów szt. Następnie w roku 1832 niejaki Józef Mann Szkot z Raby przy Wigton w księstwie Kumberland, również wynalazł swego pomysłu żniwiarkę i przedstawił ją towarzystwu rolniczeemu szkockiemu, zbranemu na wystawie w Kelsa; dokonaniem zaś na zbożu probami zadowolnił wszystkich zebranych tam rolników. Szczęśliwsze powodzenia Bella i Manna od Smitha, podniecały tego ostatniego do ciągłej pracy nad udoskonaleniem żniwiarki usuniętej od nagrody, — i one to doprowadziły ją do tego stopnia ulepszenia, iż w roku 1837 przedstawiona powtórnie towarzystwu zbranemu na proby w Ayre, była zdolną zadowolnić komitet tam zebrany.

Ala prawdę mówiąc, wyznać należy, iż wszystkie te maszyny żniwne, jakkolwiek zadawalniały członków towarzystwa, bo wyprowadzały pomysł żniwiarek z krajiny marzeń na pole rzeczywistości, bo cieszyły nadzieją przyszłego wydoskonalenia; wszakże żęły tak niedokładnie, narządy rolników na tak wielkie straty, iż tam tylko mogły być użyte, gdzie wartość ziemi była niska, a praca rąk ludzkich zbyt wygórowaną. W innych zaś okolicznościach, żniwiarki rzezone więć straty jak zysku przynosiły rolnikowi. W samem tedy Szkocji, żniwiarki nie mogły uzyskać ani rozgłosu, ani też zwolenników. Ameryka północna była właśnie w takim położeniu, gdzie ziemia prawie za nic się cenila, a robota rąk ludzkich do bajecznej wartości dochodziła. Tu więc wynalazek żniwiarek z radością przyjęto i tu też cały rozgłos i cały postępek, to nowe narzędzie ujrzało. Znaleźli się wkrótce modyfikatorowie, którzy potrafili poprowadzić liczne zmiany i tym sposobem udoskonalili maszynę. Mac Cornick z Chicaga i Hussey, najwyżej postąpili na tej drodze. Oni to potrafili tak dalece zmodyfikować żniwiarkę Bella, iż ta sprowadzona do Europy, długi czas poczytywaną była za zupełnie nowy pomysł. Lecz gdy dostała się do Szkocji, jak matka swe dzieci, tak ojczyzna Bella poznała dzieło swego syna. A lubo dumą narodową Szkotów upomiwała się o przyznanie pierwszeństwa jej rodakowi, wszakże publiczność w całej Europie, uczciła mianem systemu Mac-Cornick'a wynalazek Patryka Bella pastora Szkockiego.

Z modyfikacją Mac-Cornick'a rzeczywistość zaczęła się nowa epoka postępu w mechanice żniwiarek. Odtąd bowiem corocznie prawie przybywały coraz to nowe pomysły, wciąż modyfikujące wynalazek szkocki. Wynalazcy Burges i Key, do stołu żniwiarki Mac-Cornick'a na które spada zboże ścięte, zastosowali ostrokręgi z łatwością i szybko obracające się na swoich osiach. Tu dostawszy się zboże zżęte posuwa się ku tyłowi maszyny i na stronie prawą spada w ten sposób, iż droga po przejściu żniwiarki całym jest oczyszczoną od zboża. Następnie Manny amerykańni, z tyłu pomostu ułożony człowieka do spychania zboża ze stołu na bok, przez

co zabezpieczył zagon ostatecznie zżęty od przeskody dla następnie mającej tedy przechodzić żniwiarki. Egert w żniwiarce Burgesa i Keya zrobił tę zmianę, iż przyrząd przeznaczony do spychania zboża ściętego, nie jest stale złączony z nożami czyli piłą. Hussey z Dreyem w tém zmienili system Mac-Cornick'a, że odjęli wachlarze a do spychania zboża przeznaczili człowieka stojącego na stole i opartego na pokryciu drewnianem, umieszczonem pod przyrządem kołowym. Garrett Francuz w miejscu drewnianego koła używa żelaznego i nożów w pile niezabkowanych. Z resztą i maszyna Garrett'a za pośrednictwem człowieka, stojącego z grablami na stole, spycha zboże ścięte tuż za sobą. Laurent do żniwiarki systemu Mac-Cornick'a z tyłu uregulował maszynę osobną (połączoną wszakże ze żniwiarką) której przeznaczeniem jest spychać na bok ścięte zboże (1). To są imiona mające największą w Europie sławę pod względem modyfikacji pomysłu Patryka Bella. Ale obok tych cudzoziemców stają i nazwiska naszych współrodaków; bo też i niektórzy z nich położyli swoje zasługi na tém polu. Pan H. Cegielski właściciel fabryki narzędzi i machin rolniczych w Poznaniu, zmodyfikował żniwiarkę Mannego dodając trzy dyszle lekkie dla mocniejszego związania maszyny, a pod krawędzią pomostu umieścił wale, nadto, zamiast żelaznych kół biegowych, dał drewniane. W żniwiarce Hussey'a i Drey'a podobnie uregulował stół drewniany i koła żelazne na drewnianych zamienił, przez co lżejszą maszynę zrobił, tak dalece że wagę 14 centnarów zredukował do 9. W Warszawie zaś, panowie Lilpop i Bobrownicki starali się zmodyfikować, pierwszy żniwiarkę Mannego a drugi żniwiarkę Laurenta. Dalszy poczet pracujących rodaków nad wynalazkiem lub modyfikacją już wynalezionych żniwiarek, zapewnią imiona, których prace, lubo niezdolny zadowolnić żądań rolników naszych, (jak wioletoletrni Tymienieckiego z królestwa Polskiego, Borejszy z Podola, p. Domejki z gubernji Wilejskiej, Podlaśceckiego z Galicji i Jurgaczki z Pińska), wszakże dobre ich chęci i poświęcenie się w każdym razie pełne mają prawo do wdzięczności i pamięci współrodaków.

Widzieliśmy w działaniu na polach naszych żniwiarki Burgesa i Keya, Mannego, Laurenta i obu tych modyfikacje p. Lilpopy i Bobrownickiego, żniwiarkę Hussey'a i Drey'a i systemu Hussey'a i Drey'a. Podług naszych obserwacji, sądziłobyśmy, że pierwsza z wyliczonych tylko co, najwięcej oszczędza czasu i siły rąk ludzkich. — Ostatnia zaś, jest najpraktyczniejszą, dla gospodarstw zwłaszcza mniejszych na Litwie naszej. Żniwiarka systemu Burgesa i Keya okazuje się być niepraktyczną dla nas, raz dla swęj obszerności, drugi raz dla komplikacji w budowie. Wiadomo bowiem każdemu, że im maszyna jaka więć jest skomplikowaną tém łatwiejszą do psucia się, przez tarcie zaś licznych części musi być w maszynie poiągowiej i większy opór. A nadto, doskonałość roboty w żniwiarkach zależy na dokładnej budowie pojedynczych jej części. Któż zaś z mieszkających na Litwie nie doznał trudności w wynalezieniu dobrego i akuratanego rzemieślnika? Jeśli tedy żniwo maszyną łatwą do zepsucia ma się dokonywać, więc w mniejszych gospodarstwach, iżeby to mitregi, kłopotów, straty czasu i samych pieniędzy wynikało! Weźmijmy jeszcze i to na uwagę, że psucie się żniwiarek może być spowodowane nie tylko komplikacją budowy, ale niedolnością i niedbalstwem naszego ludu wiejskiego, mającego styczność z samą maszyną. W końcu obszerność żniwiarki Burgesa tak jest wielka, że w przeprowadzeniu onej na pole przez wązkie ulice naszych wsi, przez ciasne bramy, lub drożynkami połowemi zwykle żłobiano zapadłemi, a krzakami jałowcu i kupami kamieni po bokach najeżonemi, w przeprowadzeniu przez takie miejsca czyliż podobna ustrzedzić się od zepsucia lub zgruchotania maszyny? — A więc przy egzystujących dziś okolicznościach w naszych średnich i mniejszych gospodarstwach, użycie bardzo szerokiej i łatwej do zepsucia żniwiarki, musi być niepraktyczne. Dla tych tedy przyczyn, żniwiarkę systemu Hussey'a i Drey'a zmodyfikowaną przez pana Cegielskiego, uważamy za najpraktyczniejszą. Prosta największa w budowie, mała ilość kół, łatwość kierowania, a nadewszystko trwałość i lekkość, dają jej pierwszeństwo nad innymi. Drugi rok czynności tej maszyny, pod ciągłym moim okiem, nastęrczą mi następne uwagi odnoszące się do żniwa maszynami na niwach litewskich.

Trzema głównymi czynnościami dokonywa się żniwo za pośrednictwem żniwiarek: 1. Ściągnięciem zboża. 2. Ułożeniem onego na stole żniwiarki i 3. Zepchnięciem ze stołu na rolę. Na te trzy czynności wrócimy nasze obserwacje.

1) Co do ściągania zboża, systemem ta w systemie Bella zwyczajnie zwanym systemem Mac-Cornicka odbywa się za pośrednictwem zębów nazabkowanych sposobem sierpów, dla czego nazywać będziemy żęby takowe sierpowymi. Ułożone są one na sztabie i do niej przynitowane, przez co formuje się gatunek piły, która, za pośrednictwem kół zębatych i trybów, ciągle odbywa ruch pozi-

my z prawa na lewo i wzajemnie. Pila ta leży na stalowych palcach, na nich się ciągle poruszając przecina zboże, w miarę posuwania się naprzód maszyny. Za pośrednictwem palców zboże rozdziela się jakby na garści osobne, które doznają oporu z przodu od całej masy zboża, z tyłu i boku od zębów, niemożę ustępować pod ciśnieniem nożów i daje się przeciąć. Cięcie zboża pilą Mac-Cornicka tak jest dokładne, że w tym względzie niepozostaje nic do żądania.

Ponieważ pila w żniwiarce umieszczoną jest nad poziom roli na wysokości cali 6-7, z tych przyczyn wszystkie zawady na polu jak kamienie, pnie i krzaki mogące dosięgnąć piły, stanowią zupełną tamę do żęcia żniwiarką. Samo przez się rozumie się, że z pól, po których mają chodzić żniwiarki, potrzeba pozbiierać kamienie, usunąć pnie, krzaki (i kupy kamieni, zwykle u nas zwane *kruczniami*). — Szkodzą też doły, znaczniejsze jamy i rowy, bo albo wpadłszy maszynę wydosć niepodobna albo, gdy mniejsze są doły, maszyna zniża się i noże, w postępie maszyny natrafiać muszą na rolę, jak to ma miejsce, prowadząc maszynę w poprzek zagonów, przez wyniosłe miedze etc.

Któż nie widzi, że przy takiej budowie, żniwiarki systemu Mac Cornicka najlepiej żną na polach uprawy płaskiej, trudniej na zagonach szerokich, a na wązkiej i wysokich poprzek onych, chodzić i działać niemożę; że chcąc na polach poiranych w wązkie zagony żąć żniwiarką, potrzeba aby przy końcach zagonów, z obu stron były zagony poprzeczne; ale w takim razie żęć odbywać się będzie tylko przy przejściu maszyny wzdłuż, przy przejściach zaś poprzecznych pól, po zagonach teżó kierunku, żniwiarki muszą chodzić nieczynne i w takim żniwie, musi się tracić wiele czasu napróżno. — Ktoby, oszczędzając czas, odważył się chodzić ze żniwiarką w poprzek zagonów, chociażby nie brudzowanych, ten przez drganie maszyny i konie zamęczy i w kilka dni tak zniszczy maszynę, że ją zupełnie nieużyteczną zrobi.

Dalszą niedogodnością żniwiarek tu wspomnianych jest ta okoliczność, że maszyny idące po gruncie piaszczystym, lub uprawą sproszkowanym, tak się kotami zarzynają głęboko, iż konie niezdolne są pokonać wynikłego stąd oporu. Żniwiarki co moment stają, zapychają się i co chwila przekonywamy się, że na gruntach piaszczystych, żniwiarki zagranicznych wynalazków, chodzić i działać niemożę.

Oprócz tych niedogodności, jeszcze są i inne, i tak: wszystko to, co utrudza obrót kół, jak postępek maszyny pod górę, lub co wymaga powolnego ruchu całej żniwiarki, jak zwrot jej z lewej na prawą stronę, wszystko to, wywołuje powolne działanie nożów, i wówczas zboże małe, wietkie, wynika się z pod nożów i zostaje na polu nieścięte.

Cięcie utrudzone bezpośrednio, staje się też przyczyną nieczystego żniwa; albo gdy zawady urosną, żniwo staje się niepodobnem. Jeśli na przykład, w pszenicy lub jęczmieniu znajduje się wiele traw, a szczególnie: *powój polny* (*convulvulus arvensis*) *rumianek śmierdzący* (*anthenes coltula et arvensis*) i *blawatki*, zwykle w pospolitej mowie zwane *włoszki* (*Centaurea cyanus*). Gdy obie te ostatnie rośliny wyschną, żęby żniwiarki zapychają się pomionionymi trawami i są zupełnie niezdolne do żęcia, a zboże tuż dostające się pomiędzy palce. Cały więc przód maszyny tak silnie zapycha się, że często niepodobna wyrwać trawy z pomiędzy zębów. Potrzeba, w takich wypadkach, wyjąć sierpem wyciecznym zboże natłoczone dokoła zębów, maszynę w tył odepchnąć i oczyścić w zupełności ząbkowania piły. Gdy takiej operacji często powtarzają się, ileż straci czasu, zboża, jak powolna robota! łatwo każdy wyobrazi i pojmie, że podobne żęć żniwiarką niemożę mieć miejsca na obszernej przestrzeni, że co najprędziej uciekać należy z pola i chwycić za sierpy ręczne.

Mówiliśmy, że żniwiarka żnie zboże na wysokości 6-7 cali litewsk. więc to zboże, które polamane leży niżej 7 cali od ziemi, niemożę być ścięte. Złamanie zaś i zgniczenie ku ziemi zboża, następuje nietylko w skutek przyczyn niezależnych od żniwiarki, jak przez stratowanie inwentarzem pasącym się po zbożu, jak przez jazdę kołową, burze, grady etc. ale też spowodowaną bywą samą maszyną żniwną, lub kołmi ciągnięciami żniwiarkę. Jakoż, konie idące tuż przy zbożu, często na zawrotach lub przez nieuwagę wodźcy łamią zboże. Łamie też i przygniata koło, będące z lewej strony żniwiarki, na którym się opiera stół z tej strony maszyny; ono bowiem idzie wciąż po zbożu. Dla zapobieżenia wylamywaniu się zboża pod rzezonem kołem, z tejże strony nad stołem urządzony jest paręcz, ostrosięty, który wystaje napróżd tak, że formuje jakby lycz wciśkający się między zboże, tym sposobem rozpycha i toruje się droga dla koła. Jeżeli konie idą w linii prostej, równo, zboże jest gęste i spychają się umiejętnie dokonywa swą powinność, (jakich warunków szczególnie wymaga żniwiarka Hussey'a i Drey'a) wówczas koło idące w zbożu, bynajmniej go niełamie. Inaczej zgniata się, leży przy ziemi i przy przejściu żniwiarki w tych miejscach, pozostaje na polu nieścięte. Łamanie się zboża od koła jest prawie konieczne tam, gdzie ono jest zmięte, wietkie i pogięte od burzy i wiatru w kierunku posuwania się żniwiarki. Jeśli przy żniwie na takim polu, objawi się wiatr w kierunku nachylenia, tam ze żniwiarką uciekać należy, bo kosztą z nieczystego żęcia, są bardzo wielkie.

Przy nieczystych żniwach żniwiarką, jedyny jest środek czuwać nad wodźcą, by dobrze kierował konie i prędko jechał, unikać okoliczności utrudzających ciąć piłę, i zżynać zboża nieścięte maszyną, sierpami ręcznymi. Z tych powodów lud robotczy przy żniwiarkach użyty do wiazania, powinien mieć przy sobie sierpy zwyyczajne.

Winnimy w końcu dodać, że długość piły przecinającej zboże w żniwiarce Hussey'a i Drey'a jest łokci litew. dwa i pół a w niej 13 zębów trójkątnych. Zagon tedy wycięty żniwiarką, o której

1) Całą historję wynalazku żniwiarek zaprzaliśmy z dzieła *Book of the farm* przez M. Stephens'a w 3 tomach wydane w Edyngburgu 1857 r. Dzieło to tak wiele ma zdań, tak obfite jest w pomysły nowo, iż mało równych mu znaleźć można. Autor jest uczonym Szkotem. Znałca nauk przyrodzonych i literatury, polubił wieś i rolnictwo, przeniósł się z Edyngburga na gospodarstwo formowe, aby sam każdej rzeczy w rolnictwie doznał, bliżej szczegółów gospodarstwa wiejskiego przegnał. Poznawszy zaś napisał książkę dla dzieci i nieznanących je daję naukę gospodarstwa dla młodych i nieznanących je daję naukę rolników, bierze za rolę ucznia, oprowadza po wszystkich zakątkach; przy każdej czynności objaśnia, wyklada prawa natury i uwagi czyni nad teorją rolnictwa. Czytelnik te książki ma jako przewodnika we wszystkich czynnościach przy zarządzie formy. Najpiękniejsze myśli spotykamy w rozdziale o zdolnościach potrzebnych do rolnictwa, o genjuszu jak nazywa wiejskim, 500 kart poświęcił nauce drenowania, w opowiadaniach zimowa porą kiedy natura jak wyraża, zasypia (the season of dormancy). — Wielka szkoda, że dzieło pana Stephensa nie jest przetłócone na język polski. i

КАЗЕННЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ.

1. Виленский почтительный о тюрьмах комитет, получив для уреджаемой в Виленском тюремном закъ библиотеки в видъ пожертвова...

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ свѣдѣніе постановленія его, 9 августа сего года состоявшагося, подтвержденъ публичный продажъ каменный трехъ-этажный домъ...

Засѣдатель Молодоецъ. Секретарь Комаръ. Стодоначальникъ Ресковскій. (507)

2. Отъ Виленскаго Губернскаго Правленія объявляется, что вслѣдствіе постановленія его 3 августа сего года состоявшагося, на удовлетвореніе безспорнаго долга покойнаго Еврея Израэля Давидовича Сапиръ, дворянину Викентію Гавриловичу по заемному письму вь остальныхъ заваднатога котичествѣ 59 руб., а также для по...

Совѣтникъ Геццолдъ. Секретарь Комаръ. Стодоначальникъ Козьвъ. (566)

2. Отъ Виленскаго Губернскаго Правленія объявляется, что вслѣдствіе постановленія сего 21 іюля сего года состоявшагося на удовлетвореніе претензій титулярнаго совѣтника Хелостовскаго къ дворянамъ Іосифу и Анелі Коревамъ по рѣшенію Правительствующаго Сената вь 779 р. 22 к. съ процентами простираемой, и для возме...

Совѣтникъ Геццолдъ. Секретарь Комаръ. Стодоначальникъ Козьвъ. (567)

3. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ свѣдѣніе постановленія его 8-го іюня сего года состоявшагося, на удовлетвореніе безспорной претензій дворянки Анны Герасимовичной къ дворянамъ Францу и Кароланъ Круповъ самъ по заемному письму вь 124 р. 10 коп. простираемой, подтверженъ вь публичную продажу участокъ ихъ Круповъсовъ Лидскаго уѣзда, 5 стана вь околицѣ Людвикшахъ состоящій, заключающій 10 десятинъ земли, оцѣненный 65 руб., и для произведенія такой продажи, назначенъ вь присутствіи Лидскаго уѣзднаго суда торгъ 28 числа септѣбря мѣсяца сего 1860 года, съ 11 часовъ утра, съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою. Желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публиканціи и продажѣ могутъ найти оныя вь упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Августа 25 дня 1860 года. (548)

2. Милская Дирекція училищъ объявляетъ, что пріемъ учениковъ вь Милскую Губернскую Гимназію, по случаю значительнаго поступленія ихъ зь оную, сего числа прекращенъ. г. Минскъ, Септѣбря 3 дня 1860 года. (579)

2. Виленскіе Евреи Израиль Дворецкій и Абрамъ Залькиндъ отправляются за границу.

3. Прусскіе подданные: Оттонъ Нейшеферъ и Эмилія Прейсъ возвращаются за границу. Коллеж. ассес. Зубовичъ. (558)

Н. 73.

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

Виленскіи комитетъ опеки вѣздѣн, otrzymawszy, dla urzadzenia в Виленскимъ замку вѣздѣннмъ biblioteki, вь ксатцѣе офіары: по pierwsze, przez pośrednictwo jo. dyrektora komitetu, radzcy stawa...

3. Виленскіи рѣдъ губернальнй огласза, вь вь skutek постановленія swego, вь dniu 9 sierpnia ter. roku nastalego, wystawiony zostaje на publiczną sprzedaż murowany dom trzypiatrowy, вь m. Wilnie вь 2-мъ kwartale 3-ей чзсци вь Wielkiej ulicy pod N. 75 на dziedzicznѣй земли położony, оценою 3252 r., należący до Виленскаго купца Karola-Fryderyka Szwarea, на zaspokojenie jego długów, przysadzonych wyrokiem Виленскаго магистрата miejskiego 5 lutego ter. roku nastalym i weszlym, według zapewnienia tegoż magistratu, вь ostateczną moc prawną, а mianowicie: a) skarbowi poszlina od testamentu spadkobierczyni Przemienieckiej Heleny Bartut 398 r. 26 k.; b) Виленскому купцу 2-ей гильди Karolowi-Jakobowi Ejslerowi 6,000 r., и c) pannie Helenie z Rejnholdów Ejchholz 3,000 r., съ procentami od obu tych summ według wylczenia; dla uskutecznienia тѣй продаży, вь sądowej rządu gubernjalnej dnia 10-go października ter. 1860 roku naznaczony zostal termin targu, od godziny 11 zrana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem. Zyczący rozpatrywać papiery тѣй публиканціи и продаży тьчзце сѣ, mogą je znalezc вь 9-мъ stole 3-go wydziału tego rządu. Dnia 10-go sierpnia 1860 roku. Assesor Motochowiec. Sekretarz Komar. Nacz. stolu Rewkowski. (507)

2. Виленскіи рѣдъ губернальнй огласза, вь вь skutek постановленія его, dnia 3 sierpnia ter. roku nastalego, на zaspokojenie bezspornego długi zmarłego żyda Izraela Dawidowicza Sapiry, szlachciciowi Wincentemu Hawrykiewiczowi за obligiem вь pozostałѣй по nadplaceniu ilości 59 rub., oraz dla wyreczenia liczącej сѣ на tymże Sapirze należności: зь pożyczki wydanej mu na odbudowanie pogorzałego domu 76 r. 10 kop., peny 36 rub. 73 1/2 kop. и szafru 1 rub. 19 kop., wystawiony zostaje на publiczną sprzedaż jednopiatrowy stary dom drewniany зь placem, вь m. Oszmianie на Виленскай ulicy pod N. 159 położony, do spadkobierców rzeczoneго Sapiry należący, оценою podług trzyletniej propozycji czystego rocznego dochodu przez 10 lat przed оценką otrzymywanego 135 rub., и dla uskutecznienia тѣй продаży, вь Oszmiańskim sądzie powiatowym naznaczony zostal targ dnia 10 października ter. 1860 roku, od godziny 11 zrana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem. Zyczący rozpatrywać papiery, тѣй публиканціи и продаży тьчзце сѣ, mogą je znalezc вь rzeczymym sądzie powiatowym. Dnia 31-go sierpnia 1860 roku. Radzca Gieccold. Sekretarz Komar. Nacz. stolu Kodz. (566)

2. Виленскіи рѣдъ губернальнй огласза, вь вь skutek постановленія, вь dniu 21 lipca ter. 1860 roku nastalego, на zaspokojenie pretensji radzcy honorowego Chelstowskiego do szlachty Józefa i Anieli Korewow за wyrokiem Rządzącego Senatu 779 rub. 22 kop. зь procentami roszczonej, и dla uzyskania szafru за apelację nieprawą на rzecz członków и sekretarzów Виленскай izby cywilnej и Trockiego sądu powiatowego 194 rub. 70 kop., wystawiony zostaje на publiczną sprzedaż kawałъ ziemi Giejany lub Wezdziżki вь Trockim powiecie вь 4 stanie położony, należący до spadkobierców rzeczonych Korewow Rafaela i Karola Korewow, зь 23 dziesięcin składający сѣ, оценою 250 rzb., и dla uskutecznienia тѣй продаży, вь Trockim sądzie powiatowym naznaczony zostal targ dnia 10 nast. października ter. 1860 roku, od godziny 11 zrana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem. Zyczący rozpatrywać papiery тѣй продаży тьчзце сѣ, mogą je widziec вь tymże sądzie powiatowym. Dnia 31-go sierpnia 1860 roku. Radzca Gieccold. Sekretarz Komar. Nacz. stolu Kodz. (567)

3. Виленскіи рѣдъ губернальнй огласза, вь вь skutek jego постановленія 8-go czerwca ter. roku nastalego, на zaspokojenie bezspornej pretensji szlachcianki Anny Herasimowiczowej do szlachty Franciszka i Karoliny Krupowiesow за obligiem на 124 r. 10 k. roszczonej, wystawiona zostaje на publiczną sprzedaż scheda tychże Krupowiesow, вь Lidzkim powiecie вь 5 stanie w okolicy Ludzikszkach położona, zawierająca 10 dziesięcin ziemi, оценою 65 r., и dla uskutecznienia тѣй продаży вь Lidzkim sądzie powiatowym będzie сѣ odbywał targ 28 wrzesnia ter. 1860 r., od godziny 11 zrana, ze zwyklym we trzy dni przetargiem. Zyczący rozpatrywać papiery тѣй публиканціи и продаży тьчзце сѣ, mogą je widziec вь tymże sądzie. Dnia 25-go sierpnia 1860 roku. Radzca Gieccold. Sekretarz Komar. Nacz. stolu Kodz. (548)

2. Dyrekcja Szkół Mińskich огласза, że przyjmowanie uczniów do Mińskiego Gimnazjum Gubernjalnego, зь powodu znacznej liczby wpisanych już uczniów od dziś dnia ustaje, Mińsk 3 Wrzesnia 1860 roku. (579)

2. Виленскіи Żyd Izrael Dworecki и Abram Zal-kind wyjeżdżają за grsnicę. Ass. koll. Zubowicz. (574)

3. Pruscy poddani: Otton Nejszefer и Emilia Prejs powracają за grsnicę. Asses. koll. Zubowicz. (558)

1. Виленское благотворительное общество владѣя, по дарственной записи покойнаго заслуженаго профессора б. Виленскаго университета, Омы Жылянскаго поземельнымъ участкомъ Удра, Виленской губерніи вь Вилейскомъ уѣздѣ экдвизорскимъ судомъ изъ имѣнія Дауборопо покойнаго Мельхиора Володковича вь 1817 году за суммою 13,610 руб. 60 в. сер. присужденнымъ, опредѣленіемъ Минской гражданской палаты вь 1839 г. оцѣненнымъ вь 4,411 руб. 48 к.— рѣшилось тотъ участокъ, по окончаніи тяжбы съ наследниками покойнаго Володковича, вь видахъ выщной пользы бѣдныхъ продать изъ публичныхъ торговъ. Для чего симъ объявляетъ, что желающіе приобрести этотъ участокъ, благоволятъ обратиться вь заведеніе сего общества 28 октября сего 1860 года, гдѣ будутъ предьявлены опись и предварительныя условия. При семъ благотворительное общество присовокупляетъ: что продажа сказаннаго участка начнется съ пониженной оцѣною суммы Минскою гражданскою палатою показанной; что участокъ сей заключаетъ едшикомъ три уволоки земли, и что при участкѣ этомъ состоитъ, по послѣдней 10 ревизии, писанныхъ мужъ и женъ душа четыре; участокъ этотъ отогонъ отъ уѣзднаго города Вилейки вь разстояніи 50, отъ губернскаго города Минска вь 35 и торговаго мѣстечка Радощковичъ вь 6 верстахъ; сверхъ сего имѣется прудъ, при которомъ была прежде мукомольная мельница, съ правомъ содержать какъ сію мельницу, такъ равно и корчму экдвизорскимъ судомъ присужденною. Секретарь общества А. Потоцкій. (569)

1. Милскій Приказъ Общественнаго Призрѣнія симъ объявляетъ, что по определению 23 августа 1860. года состоявшагося будетъ вь ономъ продаваться съ аукционнаго торга заложенное и просроченное измѣніе Кукшинъ Помѣщикова Альберта, Игнатія, Іосифа и Юліана Фелициановыхъ Осекерковъ, состоящее Минской губерніи Борисовскаго уѣзда вь 3. этажѣ и заключающее крестьянъ вь деревнѣ Сѣлицу писанныхъ по 10 переписи мужскаго пола душъ 25, съ принадлежащими къ оному земелю и всякимъ господскимъ и крестьянскимъ строеніемъ. Торгъ назначается 17, а переторжка 21го Октября 1860. года вь 11 часовъ утра. Почему желающіе купить и благоволятъ явиться вь сей приказъ вь назначенный день и во всякое до торта время разсматривать бумагу до производа продажи относящіяся. Септѣбря 6 дня 1860. года. (581) Секретарь Юзюкисевичъ. Въ д. Стодоначальника Чертороевъ.

1. Канцелярія Г. Начальника Виленской губерніи объявляетъ, что по причинѣ неуспѣшности торговъ, произведенныхъ вь Виленской Квартирной Коммисіи на отчудъ вь арендное содержаніе городскаго Подоминикавскаго сада вь Вилянь, по распоряженію Г. Начальника губерніи, назначены 19 числа сего мѣсяца вь Приустствіи упомянутой Коммисіи новыя торги съ узаконенною переторжкою. Дѣлопроизводитель Бляжскій. (587)

1. Отъ Виленскаго губернскаго правленія объявляется, что въ свѣдѣніе постановленія его 28 іюля 1860 года состоявшагося, на предметъ прекращенія, недолжествующаго по закону существовать, закладнаго владѣнія помѣщика Устина Ластовскаго участка земли вь деревнѣ Козаровицѣ вь принадлежащемъ наследнику Петра Кійковскаго радому Матвею Гурскому и для удовлетворенія его закладнаго суммою 201 руб. 30 коп. съ процентами подверженъ вь публичную продажу сказанный участокъ вь деревнѣ Козаровицѣ Омянскаго уѣзда вь 2-мъ Состойщій, заключающій земли 20 десятинъ и лѣсу 2 1/2 десятины оцѣненный съ строеніями и тѣсомъ вь 630 руб. сер. и для произведенія такой продажи, назначенъ вь присутствіи Омянскаго уѣзднаго суда торгъ 15 числа октября мѣсяца 1860 года съ 11 часовъ утра съ узаконенною послѣ онаго чрезъ три дня переторжкою, желающіе разсматривать бумаги, относящіяся къ этой публиканціи и продажѣ, могутъ найти оныя вь упомянутомъ уѣздномъ судѣ. Совѣтникъ Злотницкій. Секретарь Воеводскій. (568)

1. Виленскій Земельнй Исправникъ объявляетъ о выѣздѣ за границу помѣщика Виленскаго уѣзда Степана Иванова Коварскаго. (586)

3. Канцелярія г. Виленскаго военнаго, Гродненскаго и Ковенскаго генераль-губернатора объявляетъ что выѣзжаютъ за границу Виленскій 2-й гильдйи купецъ Абрамъ Эфронъ и Великобританскій подданный Давидъ Вильгельмъ Фитшъ. Колл. асс. Зубовичъ. (538)

2. Помѣщикъ Виленской губерніи Ксаверій Иполитовичъ Подберескій съ женою Анною и служителемъ Антономъ Григоровичемъ отправляется за границу. Кол. ассес. Зубовичъ. (563)

3. Виленскій мѣщанинъ еврей Давидъ Мордухъ Тривашъ съ женою Родою отправляется за границу. Колл. ассес. Зубовичъ. (541)

3. Купчиха 3-ей гильдйи Шифра Клячко съ сыномъ Гиршею отправляется за границу. Коллеж. ассес. Зубовичъ. (552)

ЧАСТНЫЕ ОБЪЯВЛЕНИЯ.

2. Вышло вь свѣтъ печатанное сочиненіе на польскомъ языкѣ подъ заглавіемъ: ПЕРЕСМОТРЪ ОСНОВАНІИ ИСТОРИИ СѢВЕРНОЙ ЕВРОПЫ написанное Виентіемъ Рачкевичемъ. Вь сказанномъ сочиненіи г. Рачкевичъ говоритъ, что древня Силонія есть Литвою, что Славяне суть коренныя европейскимъ народомъ, доказываетъ, что Русины это древніе Готы, что Аляне, Валдавы, Герулы, Ятвяги, Крвы (Кривичи) были литовскимъ народомъ. Обращаясь потомъ къ союзу Литвы съ Польшею, указываетъ путь который огромное Литовское государство дошло до паденія. Наблюденія г. Рачкевича суть важныя, глубокія, поднимя интересныхъ подробностей, которые для исторіи Литвы и сѣверной Европы весьма полезныя а для дѣла историческаго міра весьма занимательныя быть могутъ. Таковой Пересмотръ основаній исторіи сѣверной Европы можно получить вь Вилянь у г. Казимира Куликовскаго, вь домѣ г. Познанскаго, противу Ратуши жительствующаго. Цѣна сочиненія 1 руб. сер. (570)

1. Товарищество Виленскіе Добродѣтели вь дару с. p. Radzcy Stanu Tomasza Życkiego wysłużonego Profesora вь b. Uniwersytecie Wilenskim, schedę ziemną Udra zwaną вь powiecie Wilejskim Gubernii Wilenskiej przez Sąd Exdywizorski зь majątku Daubarowo s. p. obywatela Melechiora Wołodkiewicza wydzieloną вь roku 1817 за суммою r. s. 13,610 k. 40 а декретомъ poprawczym Izby Cywilnej Mińskiej вь roku 1829 оценою r. s. 4,411. k. 48. postanowilo: takową Schedę po skończeniu procesu зь sukcesorami zesłego Wołodkiewicza, sprzedać przez targi publiczne dla większego dobra ubogich. Co doprowadzając до skutku, niniejszem wyzwa, toby życzylъ wejść вь правне układy отѣ Schedę, aby raczyłъ przybyc до domu tegoż Товарищества на dzień 28 Października roku teźniejszego 1860, gdzie będą okazane, mappa exdywizorska, inwentarz и przedugodnie warunki. Przytem Товарищество Добродѣтели уwiadamia, że sprzedaż pomienionej Schedy czyli targi, znaczna сѣ зь понижениемъ wartości przez Izbę Cywilną Mińską pokazanej, że obszerność ogólna тѣй Schedy zawiera przeszło trzy włoki, и że до тѣй Schedy podług ostatniej 10 rewizyi należy душъ skaskowych podanychъ мужскихъ две и женскихъ четыре, положеіе тѣй Schedy odległe od miasta powiatowego Wilejki wiorst 50, od miasta gubernskiego Mińska wiorst 35, od miasteczka targowego Radoszkowicz wiorst 6. Nadto ma staw przy którymъ byłъ dawniej młyn и право utrzymywania go, jako też karczny декретомъ заwarowane. Sekretarz Товарищества А. Potocki. (569)

1. Миński урядъ powszechnego opatzenia niniejszem огласза, вь вь skutek постановленія 23 sierpnia ter. r. nastalego, będzie сѣ вь нимъ przedawał зь publicznego targu заewикуюваны и прерочоныя majątekъ Kuzkin obywateli Alberta, Ignacego, Józefa и Juliana synów Felicjana Osiekierków, вь 3-імъ stanie Borysowskiego powiatu, вь Mińskiej губерніи położony, zawierający włoscijan we wsi Sieliszczu podług 10 spisu ludności płci мужской 25, зь należącъ доń ziemią и wszelkiemъ zabudowaniem такъ domowym, jako и wlosciańskimъ. Targъ naznaczony jest на dzień 17, а przetargъ на 21 października 1860 roku, od godziny 11 zrana. Przteo žyczący kupić, zechcą przybyc до tego urzędu на te targi, przed rozpoczęciemъ zaś targów, вь każdymъ czasie mogą być rozpatrywane papiery тѣй продаży тьчзце сѣ. Dnia 6 wrzesnia 1860 r. Sekretarz Juźwikiewicz. W ob. Nacz. Stolu Czertorajew. (584)

1. Kancelarja JW. Naczelnika губерніи Виленскіей огласза, вь вь powodu chybionychъ targów, odbytychъ вь Виленскіей Комисіи Kwatermistrzъ на oddanie вь арендную дзержавę miejskiego podominkańskiego ogrodu вь Wilnie, зь rozporządzenia JW. Naczelnika губерніи, naznaczone zostały вь Sądowej teźże Комисіи новыя тарги dnia 19 bieżącego miesiąca, ze zwyklymъ przez trzy dni przetargiem. Sekretarz Bielawski. (587)

1. Виленскіи Рѣдъ Губернальнй огласза, вь вь skutek постановленія его, вь dniu 28 lipca ter. 1860 roku nastalego, вь celu zniesienia nie mogącego wędługъ prawa istniecъ dziedzictwa, за prawemъ zastawnemъ, obywatela Justyna Łastowskiego co до schedy we wsi Kozanowszczyzynie, należącъ до sukcesora Piotra Kijkowskiego szeregowego Macieja Górskiego, и dla zaspokojenia go przez zaplacenіе należnej суммы zastawnей вь ilości 201 rub. 30 kop. sr. зь procentami, wystawiona zostaje на publiczną sprzedaż rzeczona scheda we wsi Kozakowszczyzynie, вь Oszmiańskim powiecie, вь 2 stanie położona, zawierająca gruntu 20 dziesięcin и lasu 2 1/2 dziesięcin, оценою зь zabudowaniem и lasem 630 rub. sr., и dla uskutecznienia тѣй продаży, вь Oszmiańskim sądzie Powiatowym naznaczony zostal targ dnia 15 października ter. 1860 r., od godziny 11 zrana, ze zwyklymъ we trzy dni przetargiem, žyczący rozpatrywać papiery тѣй публиканціи и продаży тьчзце сѣ, mogą je widziec вь tymże sądzie powiatowym. Radzca Żolnicki. Sekretarz Wolewodzki. (568)

1. Wilejski sprawnik ziemski огласза о wyjeździe за grsnicę obywatela powiatu Wilejskiego Stefana Kowerskiego. (586)

3. Kancelarja p. Wileńskiego wojennego Grodzienkiego и Kowienkiego general-gubernatora огласза, że wyjeżdża за grsnicę Wilenski kupiec 2-ей гильдйи Abram Efron и poddany Angielski Dawid Wilhelm Fitsch. Asses. koll. Zubowicz. (538)

2. Obywatel губерніи Виленскіей Ксаверій Подберески зь жонą Anną и służącymъ Antonimъ Hryhorowiczemъ wyjeżdża за grsnicę. Ass. koll. Zubowicz. (563)

3. Wileński mieszczaninъ Żyd Dawid Morduch Trywasz зь жонą Rodą wyjeżdża за grsnicę. Asses. koll. Zubowicz. (541)

3. Kupcowa 3-ей гильдйи Szyfra Klaczko зь synemъ Hirszą wyjeżdża за grsnicę. Asses. koll. Zubowicz. (552)

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

2. Wyszło зь pod prassy drukarskiej pismo pod tytułem: ROZTRZASANIA ZASAD HISTORJI POLNOOCNEJ EUROPY przez Wincentego Raczkiewicza. W tychъ roztrzasaniachъ zasadъ historji północnej Europy, p. Raczkiewiczъ mówiąc, że starożytna Scytia jest то Litwa, że Sławianie są ab origine europejskimъ narodem, dowodzi, że Rusini są to stawni starożytni Gocy, że Alanie, Wandalowie, Herule, Jaczwingi, Krewy (Krywicze) były litewskimi narodami. Da-tylej schodząc до sprzymierzenia сѣ Litwy зь Polską, pokazuje kolejъ przez jaką ogromne państwo litewskie до upadku przyszło. Postrzeżenia p. Raczkiewicza są ważne, głębokie, pełne zajmującychъ szczególowъ, które dla historji Litwy и północnej Europy wielce korzystne а для całego świata historycznego bardzo interesujące być mogą. Nabywać można takowe Roztrzasania zasadъ historji północnej Europy вь Wilnie у pana Kazimierza Kulikowskiego вь domie p. Poznanського, przeciwъ Ratusza mieszczającego. Cena egzemplarza rs. 1. (570)

ZAKŁAD FOTOGRAFICZNY

KORZONA

(N A I M B A R A C H)

Odebrał z Paryża transport następujący: 7 obiektów do odbijania listów i kopert, papier francuski i angielski w rozmaite desenie, znaczny wybór ramek do portretów z fabryk niemieckich i francuzkich, stereoskopy i widoki do nich rozmaitych miast, także i widoki m. Wilna.

Ktoby życzył zbadać tajemnice fotografii, odkrywając się w moim zakładzie kursa praktyczne: cały kurs z 12 lekcji 45 r. sr. Maszyny fotograficzne, aparaty i wszelkiego gatunku chemiczne produktu znajdują się u mnie po cenie umiarkowanej. Także przyjmuję do skopjowania rozmaite starożytne obrazy olejne, portreta z dagierotypów, panotypów, fotografii, kreda lub ołówkiem robione i z biustów. Kopije rozmaitych znakomitych mężów polskich są do nabycia po 30 i 50 k.

Podając niniejsze ogłoszenie p. Korzona, uważamy za obowiązującą polecić go względem publiczności, jako artystę z zamiłowaniem pracującego w swoim zawodzie. Prześlę także widoki ukochanego Wilna, starannie przez niego zdjęte (szczególnie w tej chwili wszystkich interesujących widoki Tunela w Ponarach i mostu w Rokaniszkach) i do stereoskopu zastosowane, świadczą wymownie o artystycznym usposobieniu p. Korzona i godnie są największej z naszej strony zachęty.

TYGODNIK ILLUSTROWANY

od początku wychodzenia to jest od 1-go października 1859 r. do 1-go stycznia 1860 r., którego przez niejaki czas brakowało, został już powtórnie wydrukowany; życzący więc nabyć, mogą otrzymać go od wydawcy czy to oddzielnie, czy też tom cały z trzech początkowych kwartałów zbroszowany. Cena zostaje taż sama.

Wielu Prenumeratorów z prowincyi lub Cesarstwa, którzy od 1-go października 1859 r., uiszcili na początek lub ponadysłali do Redakcyi opłaty półroczne — z powodu zapomnienia, że termin owej opłaty wypadł nie w połowie 1860 r., lecz na 1-go kwietnia, doznali przerwy w odbieraniu tego pisma. Z tego powodu Redakcyja zwraca uwagę tych abonentów, którzy od 1-go października r. z. licząc, ponadysłali opłaty roczne, że termin takowych kończy się nie w grudniu, lecz w bieżącym miesiącu września, i że wypadła na kwartał ostatni r. b. osobno, lub w połączeniu z półroczną albo całoroczną opłatą na przyszłość, nadesłać prenumeratę.

Adres: J. Unger wydawca Tygodnika Ilustrowanego, ulica Krakowskie-Przedmieście nr 391 w Warszawie. (580)

OGŁOSZENIE KSIĘGARSKIE.

Do księgarni, składu nut muzycznych, materiałów piśmiennych i rysunkowych oraz fortepianów warszawskich ALEKSANDRA WALICKIEGO w Mińsku nadeszły następujące dzieła:

- Belke, G., O szarańczy i sposobach jej wygubiania. Zytomierz 1860. k. 15.
Bogusławski, St., Tak się dzieje, czyli życie nad stan, komedia w 3-ach aktach, wierszem. Warszawa. 1860. k. 45.
Chwałibóg, Ks., Katechizm rzymsko-katolicki. Zytomierz 1860. k. 30.
Czerniawski, K., O tańcach narodowych. Z rycinami i muzyką. Warszawa 1860. rs. 1 k. 50.
Danilowicz, J., Skarbiec dyplomatów papieżkich, cesarskich i t. d., uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów. Tom 1. Wilno 1860. rs. 3 k. 50.
Elementarz, część 1-a. Zytomierz 1860. k. 4.
Elementarz dla chłopców wiejskich. Warszawa 1859. k. 7 1/2.
Elementarz polski. Wilno 1859. k. 2.
Elementarz polski z małemi powiastkami i bajeczkami. Brześć-Litewski 1860. k. 15.
Elementarz polski ze 120 kolorowanemi rycinami. Warszawa 1859. k. 35.
Farmakologia podręczna czyli lekownictwo w skróceniu. Kijów 1857. rs. 1 k. 50.
Galerja obrazów szlacheckich opowiadania Czesnikiewicza 3 tomy. Warszawa 1860. rs. 3 k. 60.
Gautier, L'Abbé, Lectures graduées pour les enfans du premier age. Illustrées. 2 vol. St. Petersburg 1858. rs. 1.
Gluziński, J., Drobnostki gospodarskie. Warszawa 1860. k. 60.
Haffer, W., Kultura łak. Tom. Albin Kohn. Z drzeworytami w tekście i tablicami litografowanemi. Warszawa 1860. rs. 2.
Historja naturalna, Malowniczo-opisowa, dla dzieci z kolorowym atlasem do każdej figury. Warszawa. rs. 1.
Jachowicz, St., Elementarz ozdobiony drzeworytami. Warszawa. k. 50.
Jez, TT., Handzia Zahornicka. Po wiesie. Wilno 1860. rs. 1 k. 35.
Jourdier, Katechizm rolnictwa przełożył St. Zdzitowiecki 101 drzeworytów w tekście. Warszawa 1859. rs. 1 k. 50.
Pijawka, jej hodowanie i pielęgnowanie oraz korzyści z jej hodowli wypływające. Przełożył Albin Kohn. Z 7 drzeworytami. Warszawa 1860. k. 45.
Knoll, J., Słowno z powodu banków kredytowych ziemskich. Zytomierz 1860. k. 10.

3. Mińskiej gubernij w powiecie Pińskim w 1 stanie sprzedaje się majątek Puczyny całego obszaru ziem dziesięcin 2,000 duczy męskich 52 żeńskich 74. Życzący nabyć do wiedzieć się może w mieście Wilnie przy Ostrój-Bramie w domu Missionarskim u w. Izdebskiego lub w Nowogrodzkiem powiecie w majątku Miłaszewie u dziedzica Juriewicza. (546)

2. Na przedmieściu Antokolskim za korpusem Kadeckim w domu p. Gawrońskiego są do sprzedania, KARETA poczworna z latarniami, SANNIE i małe saneczki mahoniowe najlepszej fabryki i to wszystko jest wybijane axamitem. (577)

Pечатать дозволяетъ г. Вильно. — 16 сентября 1860 г. Ценсоръ, действительный статский советникъ и кавалеръ П. Кукольникъ.

3 По Виленской улице въ домъ Гликсберга, отдаются въ наемъ отличныя комнаты со всеми вообще выгодами, которыя указуютъ бургабл сего дома. 564.

3 Przy ulicy Wileńskiej w domu Glücksberga są do najęcia mieszkania z wygodami wszelkimi od ś. Michała, które okaże miejscowy murgrabia. 564.

3. Aparat Fotograficzny do sprzedania na Niemieckiej ulicy w domu Gieca u właściciela. (553)

2. Sprzedaje się murowany dom przy Zarzecznej rogatce na przeciw tak zwaney Saskiej-Kępy. Dowiedzieć się można w Gazetnej ekspedycyi u właściciela we wtorek i piątek od godziny 9—12. (437)

2. DOM MUROWANY, dwópiętrowy, nowozbudowany, o 16 pokojach ze wszelkimi wygodami i ogrodem jest do sprzedania na Snipiszkach, przy ulicy Wilkomierskiej, N. 1008 i 1009. O cenie dowiedzieć się można u właścicielki Józefy Swiderskiej, — mieszkającej przy ulicy Ostrobramskiej w domu Pobazylijańskim. (574)

SREBRNE WYROBY, SPÓŁKI

J. DANISZEWSKIEGO I C. OBIEDZIŃSKIEGO.

Nowa pracownia Srebrnych wyrobów założona na Imbarach obok Apteki pod Złotym Orłem w domu pod N. 48 rozpoczęła moje prace i przyjmuje wszelkie w tym rodzaju obstarunki które wykonana według najnowszych rysunków i wzorów jakie tylko wyisć mogły zagranicą.

Spółka ręczy i upewnia że wszelkie polecenie jej do wykonania roboty będą odznaczały się wyszukany gustem i najstarszym wypracowaniem, a wykonanie onych w niczem nie ustąpi z nym ze swęj doskonałości wyrobom Maleza, jednej z najcenniejszych fabryki w Warszawie w której jeden ze spółki przez czas długi był pracownikiem.

Wspólnicy mojej pracowni, by godnie odpowiedzieć obranemu przez się celowi i pozyskać chlubne dla nich zaufanie, dołożyli wszelkich możliwych środków i starań, aby mogli wykonać wszelkie u nich zamawiania po przystępnej cenie z najsumienniejszą starannością gustownego wykonania, dla którego jedynie Prześwietna Publiczność niejednokrotnie zmuszoną była swe obstarunki zamawiać w Stolicach lub zagranicą. Józef Daniszewski i Cezary Obiedziński (578)

Konopacki, S., Chronologia dziejów królestwa polskiego, dla młodego pokolenia Tom 1. Zytomierz 1860. rs. 1.

Korzeniowski, J., Majątek albo imie. Komedia w 5 aktach, wierszem. Warszawa. k. 75.

Kucharka Litewska przez W. A. L. Z. Wilno 1860. rs. 2.

Lazarica, ustęp z narodowych pieśni serbskich. Przełożył R. Zmorski. Warszawa 1860. k. 75.

Marylski, E., Pomniki i mogiły Polaków na cmentarzach zagranicznych. Z 7 kolor. rycinami. Warszawa 1860. rs. 2 k. 25.

Ołtarzyk Złoty mniejszy, zawierający nowy zbiór modlitw. Wilno 1860 w oprawie z wyściskami i złoceniem. rs. 1 k. 20.

Ostrzykowski, Ks. B., Kleft pod rodzinnem niembem. Nowe poezje. Warszawa 1860. rs. 1.

Pacierz dla dzieci i ludu pobożnego. Wilno 1860. k. 5.

Pasek, J. C. Pamiętniki. Petersburg 1860. k. 75.

Paulmier, X. chrześcijanin ewangeliczny w obec chrześcijan tegoczesnych. Tom. X. S. S. D. Wilno 1860. k. 40.

Pfeifer, Ida, Dwie podróże na około świata przez niewiastę odbyte. Przełożył J. Schedling. Warszawa 1860. rs. 1.

Piosenki lirnika polskiego. Zeszyt 1-szy. Warszawa 1860. k. 30.

Prokopowicz, P., Dobry pszczelarz. Z 60 rycinami w tekście. Warszawa 1860. rs. 1 k. 35.

Rarogi salonowe przez Bociana wileńskiego. Wilno 1860. k. 30.

Syrokoma, Wl., Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. (Do Oszmiany—do Kiernowa—do Kowna) Tom II. Wilno 1860. rs. 1 k. 20.

Walewski M., Pieśń dawna do Boga rodzicy. Z ryciną. Zytomierz 1859. k. 45.

Wieszcz, L. L., Kwiaty marzeń, zbiór poezji. Część pierwsza. Mińsk 1860. k. 60.

Wierzeja, K., Kolonista jakich mało. Obrazek wiejski z 3 drzeworytami. Warszawa 1860. k. 60.

Wiseman, Kard., Fabiola. Powieść z czasów przesładowania chrześcijan. Wyd. 2. Kraków 1860. rs. 1.

Wojeicki, K. Wl., Historia Literatury polskiej w zarysach. Wyd. 2. 4 tomy. Warszawa 1860. rs. 8 k. 25.

Wolski, Wl., Prabhina, opera we 3 aktach, muzyka St. Moniuszki. Warszawa 1860. k. 37 1/2. (496)

3. Dnia 13 b. m. kantor nasz w TYLZY zostanie zwinęty i wcielony do znajdującego się w Królewcu. Upraszamy więc wszystkich mających z nami handlowe stosunki, aby listy swoje również jak i posyłki od daty pomienionej raczyli adresować do nas do Królewca. Ekspedycyi do Rossji i do królestwa Polskiego załatwialiśmy już od d. 15 kwietnia z najpomysłniejszym skutkiem przez Taurugi i Wierzbolów, i dołożymy na przyszłość wszelkich starań, aby uczynić za dość wszelkim zobowiązaniom z największym pożytkiem dla naszych kundmanów. Królewiec 1/4 września. J. Jacobsthal et Comp. (573)

OD PROIZWODITELEJ CHAJNOJ TORGOVLE MOSKOWSKAJA KUPCA

Michała Gawrilowa Klimuszyna

W MOSKWE.

1. Imięj możliwość postojno sledit' za chodom chajnoj torgowli, kak proizwoditel' chaja, ja vsегда считаю себя обязанным сообщать по крайней мере о важных изменениях въ этой торговле и потребителям чаю. Известно, что главный регуляторъ въ чайной торговле — Нижегородская ярмарка, по этому и съему сообщать тѣ наблюдения, какия можно было сдѣлать въ нынѣшній годъ на нижегородской ярмаркѣ.

Въ 17 му августа на нижегородскую ярмарку привезено было изъ Кяхты отъ 75 до 80,000 ящ. чая; изъ нихъ отаравлено въ Москву по 45,000 ящ. Цѣны чаемъ сѣдующія: Черный сансинскій 113 р. за ящикъ, фамильный 123 р. Цвѣточный отъ 140 до 170 руб., — первыхъ сортовъ цвѣточного чаю весьма мало, и потому онъ дорогъ; зеленыхъ чаевъ почти нѣтъ.

Первое мѣсто въ вывозѣ занимаетъ чай черный и потомъ средней сортъ цвѣточного. Цѣны чаемъ въ Москвѣ на 5 руб. за ящикъ дороже противу цѣны прошлаго года, въ главныхъ сортахъ чай большое разнообразіе, и множество новыхъ фамилий, такъ что необходимо большое знаніе при выборѣ и разбѣнкѣ чаю. Изъ всего сказаннаго легко можно видѣть, что кяхтискій черный чай никакъ не можетъ быть въ продажѣ дешевле 1 р. 60 к. за фунтъ, а цвѣточный 2 р. 50 к. Поэтому я считаю нужнымъ замѣтить, что въ цѣны публикуемыхъ ниже означенныхъ доказываютъ, что чай такихъ цѣнъ не можетъ быть натурального достоинства.

Къ 25 августа первый транспортъ чаевъ прибылъ въ Москву а 2-й къ 1-му сентября. Высылаю же чаевъ изъ моей конторы начнется съ самого хтромаго изслѣдованія сортовъ чаю съ 10-го сентября — во все города Россіи, Польши и Кавказа.

Цѣны чаемъ:

Table with 2 columns: Чай (Tea types) and Price (Price in rubles and kopecks). Includes entries like Терпкій, Букетный-терпкій, Т-о первый сортъ, Букетный, Букетный съ цвѣточком, Буванскіе цвѣточныя, Терпко-букетно-кolorиты, Мягко-терпко-букетный 1 с., М т б-розалистый, М т б-заталістый, ЛАНСІННІИ ИЗЪ ЛУЧШИХЪ ОУЗЪ, Остро-букетно-розалистый, Остро-букетно-заталістый, Медно-розалистый, Медно-заталістый, Средній, Лансинъ, Высшей сортъ.

и много другихъ сортовъ по особу изданному прейскуранту.

Условія выписки

- 1. Контора пересылаетъ чай въ прочныхъ упаковкахъ и всегда съ первымъ отхождением почтою.
2. Упаковки и пересылку черезъ почту контора принимаетъ на свой счетъ.
3. Г. выписывающіе не платятъ какъ на 25 руб. въ одинъ ящикъ пользуются уступкою 5% противу прейскуранта.
4. Г. выписывающіе не платятъ какъ на 100 руб. въ одинъ ящикъ пользуются уступкою 10%.
5. Требуемая не должна быть менѣе 15 руб. Адресъ долженъ быть четко написанъ.
6. Покорно прошу адресоваться такъ: въ Москву, въ главную контору Московскихъ чайныхъ магазиновъ.

Купцу Михаилу Гаврилу Климушину. Г. Жители 5. Мииска могутъ получать чай моей фирмы у Леопольда Валентьевича Дельпема въ собств. домѣ под N-1. (565)

2. Фабрика наша фортепаню, од давнего часу, счезыи съ зауфаниемъ оывателей и иныхъ осб так з Крблства, jako też i Cesarstwa Rosyjskiego, mianowicie z gubernji zachodnich i odbiera ciagle tego dowody, przez liczne zapisywanie tych instrumentów, które odsyłają często w odległe bardzo strony, dochodzą do miejsca w zupełnym porządku i całości, za co wieloliczne odebraliśmy listy z podziękowaniem. W tych czasach, z gubernji Wileńskiej, Mińskiej, Grodzieńskiej, Wołyńskiej i innych, otrzymaliśmy obstarunki na fortepany, lecz jednocześnie niektóre osoby pragnąc również zrobić zamówienia, zapytują wrzód listownie, czy prawdą jest że fabryka nasza zaprzestała existować. Łatwo nam odgadnąć, z jakiego źródła wieści te pochodzą, a które następnie doszły do osób zamieszkałych w miejscach oddalonych od Warszawy a tem samem niemogących przekonać się o prawdziwości. Z tego powodu i ocenając doznawane względy osób dających nam zlecenia, poczytujemy za obowiązek donieść, że fabryka nasza jak dawniej tak i teraz istnieje w Warszawie przy ulicy Marszałkowskiej w domu własnym pod N. 1372 i ciągłemi ulepszeniami instrumentów w miarę nowych wynalazków, oraz stałą ceną i skrupulatnem wypełnianiem otrzymywanych zleceń stara się dochować i nadal to zaufanie i opinie jakie zjednała sobie tą drogą od wielu lat. Warszawa d. 27 sierpnia 1860 r.

KRALL i SEIDLER właściciele fabryki fortepanów w Warszawie. (547)

3 U assessora sądu powiatowego Kociella mieszkającego w domu hrabiego Tyszkiewicza, dnia 2 tego miesiąca zginął pies wyżeł presy biały z kasztanowatemi uszami, gładki, wieku rok i 1 miesiący 6—ktoby odprowadził, otrzyma przyzwolitą nagrodę, ktoby zaś chciał przywłaszczyć, do odpowiedzialności prawnej pociągnięty będzie.

W Drukarni A. H. Karkowa i sp.

OD HANDLUJĄCEGO HERBATĄ MOSKIEWSKIEGO KUPCA

MICHAŁA KLIMUSZYNA

W MOSKWE.

1. Mając zgręczność ciągle badać postępek handlu herbatnego, jako sam herbatą handlujący, poczynuję sobie za konieczny obowiązek, zawiadomić przynajmniej o ważniejszych odmianach w tym handlu zasłych szanownych konsumentów herbaty. Wiadomo wszystkim, iż głównym regulatorem handlu herbatnego jest jarmark Nizogrodzki. Przewożąc się dzielnie z temi obserwacjami, jakie mogłem uczynić w roku teraźniejszym na jarmaku Nizogrodzkim.

Do 17-go sierpnia na jarmark Nizogrodzki przywieziono było z Kiahchy od 75 do 80,000 paków herbaty; z tych wysłano do Moskwy do 45,000 paków. Ceny herbaty były następujące: czarnej sansińskiej 113 r. za pak, famijnej 123 r., kwiecistej od 140 do 170 rub.; najprzedniejszych gatunków herbaty kwiecistej bardzo mało, przeto jest droga, herbaty zaś zielonej prawie nie ma.

Pierwsze miejsce w wywozie zajmuje herbatą czarna, a następnie średni gatunek kwiecistej. Cena herbaty w Moskwi o 5 rubli na pak droższa jest niż w roku przeszłym. Głównych gatunków herbaty wielka jest różność i przybyło mnóstwo nazw nowych, tak iż potrzeba wielkiej znajomości przy wyborze i ocenieniu herbaty. Ze wszystkiego cośmy powiedzieli w nieśe łatwo, że Kiahchyńska herbatą czarna w żaden sposób nie może być przedawaną tanięj nad 1 r. 60 k.; kwiecista zaś nad 2 r. 50 k. za funt. Rzecz zaś wiadoczną, że wszystkie ceny, które w ogłoszeniach będą wskazane niższe od wyżej wymienionych będą oznaczaly, że gatunki herbaty na te ceny naturalnych przymiotów mieć nie mogą.

25-go sierpnia przybył do Moskwy pierwszy transport herbaty, drugi zaś 1-go września. Wysyłanie herbaty z mojego kantoru rozpocznie się, po najsejlejszem rozgatunkowaniu, dopiero 10 września, do wszystkich miast Rossji, Polski i Kaukazu.

Ceny herbaty:

Table with 2 columns: HERBATA CZARNA BAJCHOWA (Tea types) and Price (Price in rubles and kopecks). Includes entries like Pieprzkowata, Cierpko-wonna, Lepszy gatunek, Bukietowa, Bukietowa z kwiatem, Kwiecista Tuczanska, Cierpko-bukieisto kolorowa, Międko-cierpko-bukieista 1 g., M c b-różowa, M c b-wonna, Mocno-wonno-różowa, Mocno-wonno-pachnąca, Miódowo-różowa, Miódowo-pachnąca, Średnia, Lansin, Przedniejszy gatunek, Zielone Żułany.

17. Przedni gatunek

i wiele innych gatunków, podług cennika osobno wydane.

Warunki wypisania.

- 1. Kantor wysła herbatę w trwałem opakowaniu i zawsze przez najpierwszą pocztę.
2. Upakowanie i przesłanie przez pocztę kantor na własny koszt przyjmuję.
3. Ci co wypisują nie mniej jak na 25 rubli, w 1 paku otrzymują ustepstwa 5% podług cennika.
4. Wypisujący nie mniej jak na 100 r. w 1 paku, otrzymują ustepstwa 10%.
5. Żądać należy najmniej na 15 r. Adres ma być wyraźny.
6. Upraszam adresować tak: Do Moskwy do głównego kantoru Moskiewskich magazynów herbatnych.

Kupcowi Michałowi Klimuszynowi. Mieszkańcy M. Mińska mogą otrzymać herbatę firmy u Leopolda Delpesza w domu własnym pod N-1. (565)

2. Jest do sprzedania KLACZ swiatlo-gniada służąca pod-wierzch i do powozu—powiązić wiadomość można w Wileńskiej żandarmskiej Komendzie. (575)

2. Upowazniony od znakomitego autora MOHORTA do sprzedania w tutejszej prowincji ostatnich egzemplarzy dzieł jego poetycznych, we czterech tomach, których cenę zniżył z 10 do 4 rub. sr.; mam honor zawiadomić, że w drukarni mojej przy ulicy Niemieckiej w domu Zdanowicza, naprzeciw Teatru są do nabycia:

POEZYE WINCENTEGO POLA

Wiedeń 1857. Tomów cztery w których się zawierają T. I. Przygody Winnickiego 3 części. T. II. Drobnie pezye. T. III. Mohort. T. IV. Wil Stwosz. Cena rubli srebrem cztery z przesyłką pięć. A. SYRKIN właściciel drukarni w Wilnie. (572)

1. Французскій уроженецъ знающій Русскій и Польскій языки желаетъ получить мѣсто при дѣлахъ въ городѣ или на уездѣ для разговора на Французскомъ языкѣ; ближайша свѣдѣнія забрать въ Редакциі Виленскаго Вѣстника. (585)

1. Francuzki podany posiadający Russki i Polski języki, życzy dostać miejsce przy dzieciach w Mieście lub na prowincyi dla rozmowy z niemi po Francuzku; dalszą wiadomość powziąć można w Redakcyi Kurjera Wileńskiego. (585)

1. Przybyła z Warszawy osoba w młodym wieku: urodzenia szlacheckiego, stanu kawalerskiego, posiadająca edukacyją, ukształcona i wypraktykowana w matematyce i rachunkach gospodarskich, w każdym czasie może objąć obowiązki rachmistrza na prowincyi, lub w mieście. O przybywaniu tej osoby wiadomość można powziąć w Redakcyi Kurjera Wileńskiego. (584)

W Drukarni A. H. Karkowa i sp.